

Kansalaisyhteiskunta kulttuuriympäristötyössä

TAVOITTEENA HYVÄ ELÄMÄ

Valtakunnallinen selvitys 2017

Suomen Kotiseutuliiton julkaisuja A:34 (nid.), A:35 (verkkajulkaisu)
Valokuvat: Suomen Kotiseutuliitto ja Liisa Lohtander

Graafinen suunnittelu ja taitto: Mediaosuuskunta Liiteri
Paino: Fram Oy, Vaasa 2017
Painettu 100 % kierrätyskuidusta valmistetulle uusiopaperille.

ISBN 978-952-68421-1-0 (nid.)
ISBN 978-952-68421-2-7 (pdf)

Kansalaisyhteiskunta kulttuuriympäristötyössä

TAVOITTEENA HYVÄ ELÄMÄ

Valtakunnallinen selvitys 2017

Sini Hirvonen & Liisa Lohtander
sekä Kulttuuriympäristö ja kansalainen -hankkeen ohjausryhmä

Toteutettu Alfred Kordelinin säätiön, elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskuksen sekä Suomen Kotiseutuliiton rahoituksella.

**Suomen
Kotiseutuliitto**

Sisällys

1 KULTTUURIYMPÄRISTÖ JA KANSALAINEN	3
Suomen Kotiseutuliiton selvitys kolmannen sektorin kulttuuriympäristötoimijoista	4
450 kulttuuriympäristön toimijaa vastasi kyselyyn	4
Selvitys on kansalaisjärjestöjen panos kulttuuriympäristöstrategian toimeenpanoon	5
Monimerkityksinen kulttuuriympäristö	7
Kulttuuriympäristöjen lainsuoja	11
2 OSAAMISTA JA OMISTAUTUMISTA	13
Yhdistystoimijoita ja aktiivisia kansalaisia	16
Maisemanhoidosta vaikuttamiseen, siivoustalkoista kunnostamiseen	17
Kulttuuriympäristötyö ei ole puuhastelua	19
Mikä on kulttuuriympäristötyön tärkein tavoite?	24
Kulttuuriympäristötyö on ihmisille tärkeää	26
3 YHTEISTYÖSSÄ KULTTUURIYMPÄRISTÖN JA SIINÄ ELÄVIEN IHMISTEN HYVÄKSI	27
Vahvasti verkottuneet	29
Vaikuttaminen ja sen haasteet	32
Kulttuuriympäristöt kaavoituksessa	34
”Viranomaisten ja päättäjien asenne on yhä tylympää koko ajan.” Vai onko?	36

4 MITÄ TARVITSEMME LISÄÄ	39
Toiminnan tehostamisen työkalut	41
Rahoitus	42
Tiedon sijaan tarvitaan mahdollisuus vaikuttaa	46
5 MENESTYSTEKIJÄT	47
Onnistumiset ja niiden edellytykset	48
Aktiivisuus ja asenneilmapiiri – ja millä keinoin niitä kasvatetaan	54
”Ääripäät ovat ehkä erkaantuneet toisistaan”	54
”Yksittäiset tapahtumat ja uutiset lisäävät aina vähäksi aikaa aktiivisuutta.”	56
”Teksimme maailmasta paaaljon paremman paikan.”	59
6 TULOKSET	61
Toimenpide-ehdotukset	63

Kansalaisjärjestöjen näkökulmat

Suomen Kotiseutuliitto	6
Suomen Kulttuuriperinnön Tuki ry	10
Suomen luonnonsuojeluliitto	18
Maaseudun Sivistysliitto	23
Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura ry	31
Suomen Omakotiliitto	45
Maa- ja kotitalousnaisten Keskus	53
Helsingin kaupunginosayhdistykset ry Helka	58

KULTTUURIYMPÄRISTÖ JA KANSALAINEN

1

"Alueellamme on vahva kansalaisaktiivisuuden perimä. Nuoremmat sukupolvet ovat myös kiinnostuneita lähiympäristöstään, tapahtumien järjestämisestä ja yhteisestä toimimisesta sosiaalisen median avulla."

Kulttuuriympäristö ja kansalainen

Suomen Kotiseutuliiton selvitys kolmannen sektorin kulttuuriympäristötoimijoista

Suomalaiset toimivat aktiivisesti lähiympäristönsä hyväksi, tehty työ on päämäärätietoista ja usein paikallisesti varsin näkyvää ja merkittävää. Eri tyyppiset yhdistykset ovat olleet mukana tässä työssä kansalaisyhteiskunnan synnystä 1800-luvulta alkaen. Kulttuuriympäristö ja kansalainen -hankkeessa selvitettiin nyt ensimmäistä kertaa valtakunnan tasolla tätä kolmannen sektorin kulttuuriympäristötoimijoiden työtä. Päämääränä oli tuottaa tilannekatsaus kulttuuriympäristöalan kansalaistoiminnan kattavuudesta ja laadusta. Selvitys toi esiin myös toiminnan haasteet ja toimijoiden tuki-, tieto- ja koulutustarpeet. Tähän raporttiin on tiivistetty selvityksen tulokset, sekä ehdotuksia toiminnan suuntaviivoiksi.

Hankkeen päävastuullinen toteuttaja oli Suomen Kotiseutuliitto. Lisäksi hankkeessa ja raportin tuottamisessa oli mukana ohjausryhmä: Pia Puntanen, ohjausryhmän puheenjohtaja, Suomen Kotiseutuliitto, Heikki Leppänen, Helsingin kaupungin-osayhdistykset ry Helka, Leena Lahdenvesi-Korhonen, Maa- ja kotitalousnaisten Keskus, Helka Ketonen, Maaseudun Sivistysliitto, Liisa Tarjanne, Suomen Kulttuuriperinnön Tuki ry, Maire Mattinen, Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura ry, Tuomo Lindholm, Suomen luonnonsuojeluliitto, Katja Keränen, Suomen Omakotiliitto ja Hekki Kukkonen, Aalto-yliopisto.

Selvityshanke toteutettiin Alfred Kordelinin säätiön, elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskuksen sekä Suomen Kotiseutuliiton tuella vuosina 2015–2017.

Selvitystyön myötä järjestöt aktivoivat maamme satoja kulttuuriympäristötoimijoita ja virittivät aiheesta käytävää keskustelua. Hankkeen ansiosta kulttuuriympäristötoimijoiden yhteistyö tiivistyi. Toimijakentän sirpaleisuus vaatii jatkuvaa yhteydenpidon kehittämistä ja hyviä verkostoja. Niiden avulla järjestöt voivat nykyistä painokkaammin vaikuttaa kulttuuriympäristöjen vaalimiseen ja epäkohtien poistamiseen.

450 kulttuuriympäristön toimijaa vastasi kyselyyn

Hankkeen alussa Hämeen Ammattikorkeakoulun kestävä kehityksen opiskelija Katriina Paakki teki osana opinnäytetytään pilottikyselyn Hämeenlinnan alueen kolmannen sektorin kulttuuriympäristöalan toimijoille. Kyselyssä kokeiltiin erilaisia kysymyksiä ja niiden muotoilun toimivuutta, ja saatiin näin ennakkokäsitys mahdollisesta vastaajajoukosta valtakunnallista kyselyä varten.

Tämän jälkeen valtakunnallinen ja kaksikielinen kysely suunnattiin laajasti maamme kulttuuriympäristötoimijoille, kohdennettuna vastaajaryhmänä olivat niin alan kolmas kuin neljäs sektori – yhdistykset, mutta myös aktiiviset yksittäiset kansalaiset. Kyselyllä kartoitettiin kentän nykyistä toimintaa, osaamista ja siihen liittyviä tietotarpeita. Verkkokysely oli avoinna Kotiseutuliiton verkkosivuilla 12.5.–12.6.2016 ja siihen saatiin 450 vastausta järjestötoimijoilta ja yksittäisiltä aktiivisilta kansalaisilta. Hankkeen kansalaisjärjestöverkosto auttoi merkittävästi suuren vastausmäärän saavuttamisessa.

Kaikki lainaukset tässä raportissa ovat suoria sitaatteja kyselyn vastaajilta. Paikkakuntien ja yhdistysten nimet on poistettu. Lisäksi joidenkin lainausten kirjoitusasu on muokattu tai lainausta lyhennetty raportin luettavuuden vuoksi.

Selvitys on kansalaisjärjestöjen panos kulttuuriympäristöstrategian toimeenpanoon

Suomen hallitus hyväksyi vuonna 2014 ympäristöministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön johdolla laaditun maamme ensimmäisen valtakunnallisen kulttuuriympäristöstrategian, jonka tavoitteena on, että ihmiset arvostavat lähiympäristöään ja toimivat aktiivisesti sen hyväksi. Aluerakenteiden muuttuessa on entistäkin tärkeämpää, että kansalaiset tietävät ja tuntevat vastuunsa ja oikeutensa omaan lähiympäristöönsä liittyvissä kysymyksissä. Kulttuuriympäristö ja kansalainen -hanke ja selvitystyö ovat alan keskeisten kansalaisjärjestöjen panos strategian toimeenpanossa.

Kulttuuriympäristöä hoitavia vapaaehtoistoimijoita ja yhdistyksiä on paljon. Ennakoarvion mukaan niiden toiminta on kuitenkin melko hajanaista ja voimavarat usein riittämättömiä. Suomen Kotiseutuliitto on jo pitkään tunnistanut tarpeen kartoittaa kulttuuriympäristötoimijoiden kenttää sekä toimijoiden osaamisen ja lisäresurssien tarpeita. Myös valtakunnallisen kulttuuriympäristöstrategian laatimisen yhteydessä tuli selkeästi esiin, että alan yhdistysten toiminnan laajuus, toimintamuodot ja tiedontarpeet olisi syytä kartoittaa.

Perustuslaki sekä maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttävät kansalaisilta vastuuta kulttuuriperinnöstä ja osallistumista kulttuuriympäristön muutosten suunnitteluun. Alan järjestöjen opastustyön merkitys kasvaa, kun viranomaisten voimavarat vähenevät. Aluehallinnon asiantuntemus ja toimivuus on varmistettava jatkossakin sekä huolehdittava, että sen lainmukainen tehtävä ”tuottaa ja jakaa ympäristöä koskevaa tietoa

sekä parantaa ympäristötietoutta” toteutuu (Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista 20.11.2009/897).

Nyt tämän selvityshankkeen myötä tiedämme, mitä yhdistykset ja kansalaiset jo tekevät kulttuuriympäristön hyväksi ja mitä he tarvitsevat toimiakseen mm. perustuslain § 20, maankäyttö- ja rakennuslain sekä kulttuuriympäristöstrategian tavoitteiden mukaisesti. Tulokset hyödyttävät muun muassa ympäristöhallinnon ja opetustoimen viranomaisia tulevissa suunnitelmissa. Kansalaisten äänen on nyt mahdollista päästä kuuluville entistä paremmin myös lainsäädännössä ja kehittämislinjoja suunniteltaessa. Tulokset myös palvelevat niin matkailualaa, yritystoimijoita kuin kolmatta sektoriakin.

Suomen perustuslain § 20 mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Tavoitteena hyvä elämä -selvityksen myötä tiedämme, mitä kansalaiset tarvitsevat toimiakseen perustuslain, maankäyttö- ja rakennuslain sekä valtion kulttuuriympäristöstrategian tavoitteiden mukaisesti.

Kotiseutu yhdistää, kotiseututyö kiinnittää ja luo elinvoimaa

Liisa Lohtander

Suomen Kotiseutuliitto

www.kotiseutuliitto.fi

Suomen Kotiseutuliitto on kotiseututyön valtakunnallinen keskusjärjestö ja maamme suurin kulttuurialan kansalaisjärjestö – ja kulttuuriympäristökentän tunnettu toimija niin kouluttajana kuin tiedon välittäjänä. Kotiseutuliitolla on yli 850 yhteisöjäsenä ja jäsenkentässä toimii noin 150 000 kansalaista. Liitto on ollut vuodesta 1949 lähtien paikallisuuden puolestapuhuja, joka kehittää kotiseututyötä ja vaalii kulttuuriperintöä ja -ympäristöä sekä vaikuttaa yhteiskunta- ja aluesuunnitteluun.

Kotiseutuliitto on esittänyt maakuntauudistuksen yhteydessä (2016) huolensa kolmannen sektorin roolista ja toimintaolosuhteiden turvaamisesta. Tulevaisuudessa kuntien kantokyky tulee vaihtelevaan merkittävästi, eikä kunnilla ole enää tasaveroisia mahdollisuuksia tukea kolmannen sektorin työtä, vaikka kolmannen sektorin rooli tulee jatkossa entisestään korostumaan. Kotiseutuliitto on myös esittänyt, että uusien maakuntien kaavoituksen ja suunnittelun yksikköön on saatava kulttuuriperintö- ja kulttuuriympäristöosaamista.

Kotiseutuliitto teki lokakuussa 2015 kulttuuriympäristösitoumuksen, jossa liitto sitoutui toteuttamaan valtion kulttuu-

riympäristöstrategiaa mm. tukemalla eri sektorien ja toimijoiden verkostoitumista sekä työskentelemällä entistä tiiviimmässä yhteistyössä muiden kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Tämä hanke, selvitys ja raportti ovat siis osaltaan Kotiseutuliiton panos kulttuuriympäristöstrategian toimeenpanon edistämiseksi ja tapoja aktivoida toimijoita ja aiheesta käytävää keskustelua.

Kotiseutuliiton pitkäjänteisen työn vaikutukset näkyvät parhaiten paikallistasolla lisääntyneenä kulttuuriympäristön vaalimisena, valistumisena ja viihtymisenä. Tieto kotipaikan erilaisista arvoista lisää halua pitää kotiseudusta huolta, myös uusien asukkaiden ja maahanmuuttajien kohdalla. Kotiseutuliiton lähivuosien toiminnan päälinjat painottavatkin mm. kulttuurista moninaisuutta sekä asukkaiden osallisuuden vahvistamista.

Näinä aikoina on hyvä nostaa esille havainto, miten juuri kotiseutu yhdistää erilaisia ihmisiä: uusilla ja vanhoilla asukkailla, tulivat he mistä päin maailmaa tahansa, on yksi yhdistävä asia, nykyinen kotiseutu. Kotiseututyö puolestaan kiinnittää tuohon seutuun ja opettaa arvostamaan aluetta. Kun kotiseutu on kaikille tärkeä niin uudet ja vanhat asukkaat viihtyvät kotiseudullaan, yhdessä. Tässä kulttuuriympäristötyö on keskeisessä asemassa.

Tämä raportti osoittaa kulttuuriympäristötyön paikallisen merkityksen.

Monimerkityksinen kulttuuriympäristö

Selvityksessä kysyttiin vastaajien ajatuksia siitä, mitä kulttuuriympäristö heille merkitsee. Kaiken kaikkiaan kysely tukee jo aiemmin havaittua: kulttuuriympäristö on terminä hyvin monimerkityksinen. Siksi se on myös vaikea määritellä. Vastaukset voidaan kuitenkin jakaa neljään erilaiseen kategoriaan.

1. Läheisyys lähtökohtana

Suurin osa vastaajista mielsi oman kulttuuriympäristönsä oman elinpiirinsä ytimeen. Näin kulttuuriympäristöä on kotikaupunki, jossa erikseen omana lähiympäristönä kaupunginosaa – jopa oma piha. Monia mainintoja sai myös kotikunta, jossa lähiympäristönä tietty kylä tai alue. Myös sana kotiseutu miellettiin synonyymina omalle kulttuuriympäristölle.

”Mielestäni [kulttuuriympäristö on] se mikä on tässä lähettyvillä, saatavilla.

”Pienimmillään kaksi kotiani, siitä se laajenee näkymään mitä näen ikkunastani ja edelleen kotikaupunkeihini ja joskus kauemmaksikin.

”[Kulttuuriympäristöäni on] nuorisopuisto, liitokiekkorata, kunnostettu puistikko ja jokivarsi.

2. Ammattimainen suhtautuminen

Vastaajista moni kertoi suhtautuvansa termiin ammattimaisesti tai mieltävänsä termin nimenomaan työnsä kautta, sillä

Mikä kulttuuriympäristö?

- ♦ Kulttuuriympäristö on ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksesta syntynyttä ympäristöä, johon kuuluvat rakennettu ympäristö, muinaisjäännökset ja kulttuurimaisemat, perinnebiotoopit sekä niihin liittyvä aineeton kulttuuriperintö.
- ♦ Jokainen meistä elää kulttuuriympäristössä ja vastuu sen hyvästä hoidosta on yhteinen.
- ♦ Hyvin hoidetun kulttuuriympäristön merkitys on kiistaton: se on korvaamatonta kansallista omaisuutta, mielekästä elin- ja toimintaympäristöä, sekä hyvinvoinnin lähde.
- ♦ Hoidettu kulttuuriympäristö tukee viihtyvyyttä, uusien elinkeinojen syntymistä ja vanhojen kehittymistä sekä alueiden omiin vahvuuksiin perustuvaa kehittämistä, esimerkiksi matkailua.
- ♦ Olemassa olevan rakennuskannan, infrastruktuurin ja kulttuurimaisemien hyvä hoito on myös kestävä kehityksen perusta ja luo paikallista vetovoimaa sekä uusia yrityksiä työpaikkoineen.

moni vastaajista toimi kulttuuriympäristöalalla niin työssään kuin vapaa-aikanaan. Näin kulttuuriympäristöön liittyy muun muassa ”hembygdsarbete och kulturspridning” ja se määrittetty ”som ett geografiskt definierbart värdefullt område med en antropologisk historia.”

”Henkilökohtainen vastaukseni noudattelee ammatistani johtuen kulttuuriympäristöhallinnon käyttämää määritelmää: kulttuuriympäristöäni on kaikki ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksessa syntynyt ympäristö.

3. Suppea tai perinteinen näkökulma

Ehkä yllättävänkin suuri osa vastaajista mielsi kulttuuriympäristön hyvin suppeasti lähinnä erilaisiksi ylhäältä päin määriteltyiksi arvokkaiksi alueiksi. Perinnemaisemat, kulttuurimai-

semat sekä muut arvokkaat maisemat ja vanhat rakennukset saivat useamman maininnan.

*”Kulttuuriympäristö on ”jotain vanhaa jätettynä luontoon”
Vanhat kedot ja rantalaitumet
Maaseutu, syrjäkylä
Vanhat rakennukset, ikimetsät
Seurasaaari, pääkaupunkiseudun kirkot
Kotiseudun historialliset paikat
Kirkonkylä maaseudulla
Offentliga byggnader, skyddade byggnader, gamla bycentra*

4. Syvälliset ja laajat näkemykset

Ilahduttavan moni oli käyttänyt aikaansa avataksaan näkemystään kulttuuriympäristöstä laajana käsitteenä. Näissä vastauksissa termi laajenee kaikista edellisistä merkitsemään vahvasti ympäristön aineetonta perintöä – mukana kulkevat mennyt ja tuleva, muistot ja suunnitelmat.

”Kulttuuriympäristöä on mielestäni tila, joka on jollakin tapaa merkityksellistä ihmisille. Merkitykset voivat tulla luonnon tai rakennetun ympäristön kauneudesta, kokemuksista, historiasta tai tunnelmista.

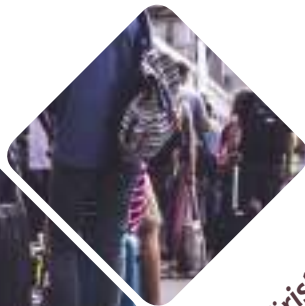
”Kulttuuriympäristö on osin paikkakuntakohtainen henkinen tila ja sen asukkaiden vastaus siihen. Siinä on mukana kotiseututyö, taiteellinen ilmaisu, ympäröivä luonto ja ihmiset. Yhdessä niiden pitäisi luoda hyvää elämää ja sopusointua. Tähän liitän ja on apuna läheiset ihmiset, koti, minulle maalaismaiseman, ihmisten väliset vuorovaikutukset, museaalisen menneen ja tietenkin sen hyvän tulevaisuuden.

”Koko elinympäristöni on kulttuuriympäristöä, johon kuuluu luonnonperintöä ja kulttuuriperintöä. Kulttuuriympäristöäni ovat siis yhtä lailla lapsuuden leikkien satumetsät, kimaltavat järvet ja viljavina lainehtivat pellot kuin rakennetut maisemat yksittäisine taloineen, hirsineen, katukivineen ja tapahtumineen. Paikkakunnan sananlaskut, puheenparsi ja ruokaperinne ovat nekin kulttuuriympäristöä. Kulttuuriympäristö on minulle siis menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta. Muistoja, elämän makua tässä ja nyt sekä unelmia.

”Metsät ja luonto, historian kunnioittaminen, voimakas paikallinen yhteistoiminta eri yhdistysten kesken, hyvinvoivat vanhat rakennukset ja ihmiset, perinnekasvit, nykyhetken ja vanhan yhdistäminen eri ikäpolvien avulla, kuntasektorin päätösten seuranta ja arvioiminen, kyläkaupan tukeminen, tarinoiden vaaliminen

”Kulttuuriympäristöäni on kaikki riippumatta siitä miellyttääkö se minua vai ei.

”Kulttuuriympäristö on se ympäristö, joka jakaa yhteisesti tiedostetut tavoitteet ja jonka jäsenet osallistuvat tavoitteiden toteuttamiseen. Kulttuuriympäristö ei nopean viestinnän aikakaudella voi enää olla yksinomaan paikallinen ympäristö, vaan osallistujia on varsin usein melko laajalta alueelta.

Kulttuuriympäristö
on se paikka, jossa
ihmiset elävät ja asuvat.

Min kulturmiljö är den
där jag befinner mig.

Pitkäjänteistä työtä kulttuuriympäristön hyödyksi

Liisa Tarjanne

Suomen Kulttuuriperinnön Tuki ry

www.kulttuuriperinnontuki.com

Rakennussuojelulain uudistusta valmisteltiin opetusministeriössä 1980-luvun alussa. Aikaisempien vuosien arvorakennusten purku oli herättänyt arvostelua ja johti rakennuslain muutoksiin vanhojen rakennusten hyväksi. Samanaikaisesti lähti liikkeelle uuden kansalaisjärjestön synnyttäminen: Suomen Kulttuuriperinnön Tuki ry perustettiin 1984 Säätytalolla. Yhdistyksen esikuvana on ollut brittiläinen National Trust -yhteisö.

Yhdistyksen tavoite on suomalaisen kulttuuriperinnön vaaliminen ja sitä koskevan tiedon lisääminen mm. julkaisemalla Muuriankuri-lehteä sekä järjestämällä vierailuja kulttuurikohteisiin. Lisäksi järjestetään avoimia aihepiiriä koskevia esitelmätilaisuuksia. Opastettuja retkiä koti- ja ulkomaisiin maailmanperintö- tai muihin arvokohteisiin tehdään vuosittain.

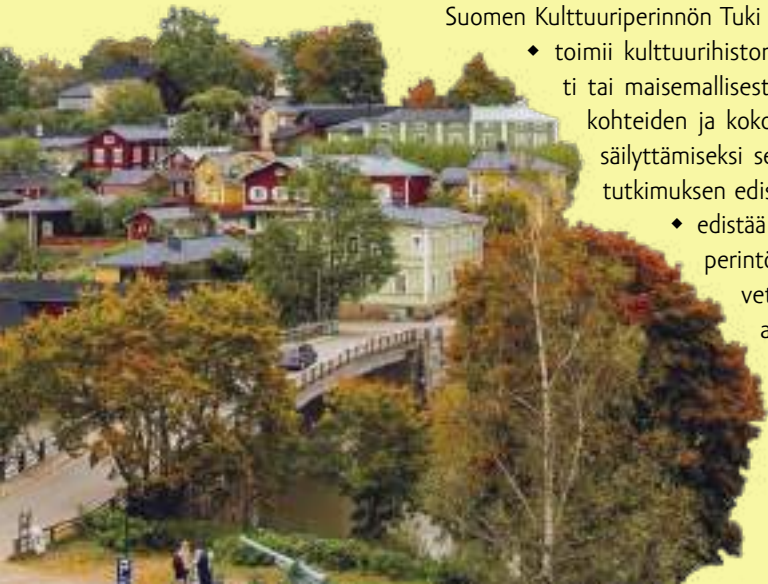
Suomen Kulttuuriperinnön Tuki ry

- ♦ toimii kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti tai maisemallisesti arvokkaiden ja merkittävien kohteiden ja kokonaisuuksien suojelemiseksi ja säilyttämiseksi sekä niitä koskevan tieteellisen tutkimuksen edistämiseksi.
- ♦ edistää ja vaalii kulttuuri- ja ympäristöperintöä, tekee aloitteita ja esityksiä, vetoomuksia ja kannanottoja, avustaa ja tukee kulttuurihisto-

riallisten rakennusten ja maisemien säilyttämiseksi toimivia yksityisiä ja yhteisöjä, harjoittaa suojeluun liittyvää tiedotus- ja valistustoimintaa sekä muillakin vastaavilla tavoilla edistää työtä kulttuuri- ja ympäristöperinnön vaalimiseksi.

Yhdistys osallistuu kulttuuriperinnön vaalimiseen mm. vetoomuksin ja kannanotoin, ja oli Jokaisen Oma Ympäristö – JOY2010 -kampanjan toinen aloitteen tekijä yhteistyössä Suomen Kotiseutuliiton kanssa. Kampanjaan osallistui yli 300 kansalaisjärjestöä ja siinä järjestettiin yli 600 tilaisuutta. Kampanjan tulosten arvioimiseksi Tuki ry järjesti työpajoja, joissa pohdittiin kulttuuriympäristötyön ongelmakohtia ja kehittämistarpeita. Tuloja on sisällytetty tämän selvityksen toimenpide-ehdotuksiin. Tuki ry kokosi koulutustilaisuuksista *Kulttuuriympäristö kunniaan – kansalaisen tietopaketin* sekä *Lahden kylästä kaupungiksi* -opetusaineiston, jotka ovat yhdistyksen verkkosivuilla.

JOY-kampanjaan liittyi julistus, jonka allekirjoitti yli 70 tahoa ja jonka keskeinen osa korosti yhteistyötä: ”Koska vain valveutunut ja laaja kansalaismielipide voi ajanoloon turvata yhteisen kulttuuriperintömme sisältämät monimuotoiset arvot, me allekirjoittaneet pyrimme toimimaan kiinteässä yhteistyössä valistaaksemme kansalaisia ja vaikuttaaksemme tehokkaasti päättäjiin”. Uusia yhteistyömuotoja muiden alan yhdistysten sekä hallinnon kanssa tarvitaan ja niitä on luotava edelleen.

Kulttuuriympäristöjen lainsuoja

Kulttuuriympäristöjemme voidaan perustellusti sanoa nauttivan hyvin laajaa lainsuojaa. Niiden suojelusta on määräyksiä Maankäyttö- ja rakennuslaissa ja sen toimeenpanosta annetussa asetuksessa (1999), Laissa rakennusperinnön suojelemisesta (2010), Muinaismuistolaisissa (1963), molemmissa Kirkkolaeissa (ev.lut. 1993 ja ort. 2006) sekä hieman myös Luonnonsuojelulaissa (1996) ja Ympäristönsuojelulaissa (2014).

Peruseriaate on, että kulttuuriympäristöjen suojelu toteutetaan asemakaavoituksella asemakaava- eli taajama-alueilla. Yllämainittuun erityislainsäädäntöön turvaudutaan siellä vain, jos asemakaavoituksella ei saavuteta tarpeellisenä pidettävää suojelua. Taajamien ulkopuolella kulttuuriympäristöjen suojelu tapahtuu lähtökohtaisesti em. erityislainsäädännön nojalla, vaikka osa sitä tietä suojelun piiriin tulleista kohteista merkitään myös maakunta- ja yleiskaavoihin.

Kiinteät muinaisjäännökset ovat automaattisesti muinaismuistolain nojalla suojeltuja. Ne on merkitty Museoviraston ylläpitämään muinaisjäännösrekisteriin.

Koko maata koskee valtioneuvoston päätös vuodelta 2009, jossa määritellään kunnittain valtakunnallisesti merkittävät rakennetun kulttuuriympäristön kohteet (RKY) hyvin tarkkoina rajauksina ja sisältöjen kuvauksina (www.rky.fi). Nämä runsaat tuhat kohdetta antavat alueellisesti, ajallisesti ja tyypeittäin monipuolisen kokonaiskuvan rakennetun ympäristömme historiasta ja kehityksestä. Kohteet ovat hyvin monen kokoisia ja -laajuisia, ja ne on otettava huomioon mm. kaikessa kaavoituksessa sekä rakennuslupia myönnettäessä.

Myös valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista (156 kulttuurimaisema-aluetta) on valtioneuvoston periaatepäätös

► Hallinnon ja toimijoiden tasot ja suhteet

Taso	Vastuu	Toimijoita
KANSALAISTASO hoitaa	Vastuu omasta ympäristöstä	• Omistaja, haltija • Toimikunnat • Kotiseutuyhdistykset ym. • Yhteisö
KUNTATASO toteuttaa	Vastuu paikallisesta ympäristöstä	• Kuntalaiset • Luottamushenkilöt ja viranomaiset • Paikallismuseot • Koulut, oppilaitokset
ALUETASO ohjaa	Vastuu alueen ympäristönhoidon edistämisestä	• Ely-keskus, tiepiiri, taidetoimikunta, kulttuuriympäristön yhteistyöryhmä • Maakunnan liitto ja maakuntamuseo • Metsäkeskus • Museoviraston aluetoimisto
KANSALLINEN TASO luo edellytyksiä	Vastuu suomalaisen kulttuuriympäristön säilymisestä	• Ympäristöministeriö • Sisäasiainministeriö • Opetus- ja kulttuuriministeriö, Museovirasto • Maa- ja metsätalousministeriö • Liikenneministeriö • Oikeusministeriö • Valtakunnalliset järjestöt
KANSAINVÄLINEN TASO linjaa	Vastuu yhteisestä ympäristöstä	• Kansalaisten, kuntien, järjestöjen, yhteisöjen, maakuntien ja valtioiden välinen yhteistyö

Lähde: Hämeen alueellinen kulttuuriympäristöohjelma 2007–2013

vuodelta 1995. Sen vahvin vaikutus kaavoitukseen tapahtuu yleiskaavojen kautta, jotka puolestaan ovat ohjeina asemakaavoja laadittaessa. Luetteloa on päivitetty vuonna 2016 lisäämällä siihen 59 uutta maisema-aluetta ja pudottamalla joitakin myös luettelosta pois. Näin valtakunnallisesti arvokkaitten maisema-alueiden luettelon laajuudeksi on nyt tulossa yhteensä 183 aluetta.

Luonnonsuojelulaki ja Ympäristönsuojelulaki sisältävät vain välillisiä kulttuuriympäristöjen suojelunäkökohtia. Maamme suurimmat luonnonsuojelualueet ovat 39 kansallispuistoamme. Niihin sisältyy myös monenlaisia, pääasiassa pienimuotoisia kulttuuriympäristöjä. Ne ovat kaikki hyvin tehokkaasti suojeltuja Luonnonsuojelulain ja omien järjestyssääntöjensä nojalla. Ympäristönsuojelulain 5. luvussa mainitaan erikseen kulttuuriarvojen ja viihtyisyyden säilyttäminen.

Maassamme on tällä hetkellä seitsemän Unescon maailmanperintökohdetta. Niiden asema ja säilyminen perustuu maamme vuonna 1987 ratifioimaan Unescon yleissopimukseen kulttuuri- ja luonnonperinnön säilyttämisestä. Maailman-

perintökohteista neljä on rakennettuja kulttuuriympäristöjä: Suomenlinna, Rauman vanha puukaupunkialue, Petäjäveden puukirkko ja Verlan tehdasalue Jaalassa. Lisäksi Suomea sitovat myös useat muut kansainväliset sopimukset.

Vuoden 2017 alussa kulttuuriympäristöt kuuluvat ympäristöministeriön ja Museoviraston hallinnonalaan. Alueviranomaisina toimivat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (Ely-keskukset), joilla on myös neuvonta- ja opastusvelvollisuus kulttuuriympäristökysymyksissä.

Kulttuuriympäristöihin suoraan tai välillisesti liittyviä lakeja ovat yllämainittujen ohella myös laki yva-menettelystä (1994), maa-aineslaki (1981), metsälaki (1996) ja vesilaki (2011).

Kulttuuriympäristöä koskeva lainsäädäntö on verraten nuorta, ja itse käsitekin tuli lainsäädäntöön vasta 1995. Sen jälkeen valtion ympäristöhallinto on siirtänyt yhä enemmän vastuuta kunnille, joiden alan asiantuntemus on osin puutteellista. Siksi vapaaehtoistyö vaatiiikin sitoutuneelta kansalaiselta laajaa tietopohjaa ja perehtyneisyyttä hallinnon eri tasojen ja toimijoiden vastualueisiin.

OSAAMISTA JA OMISTAUTUMISTA

2

"Teen osa-aikaista työtä riippuen hanketilanteesta ja loput vapaaehtoisena, koska koen työn tärkeäksi ja mielekkääksi."

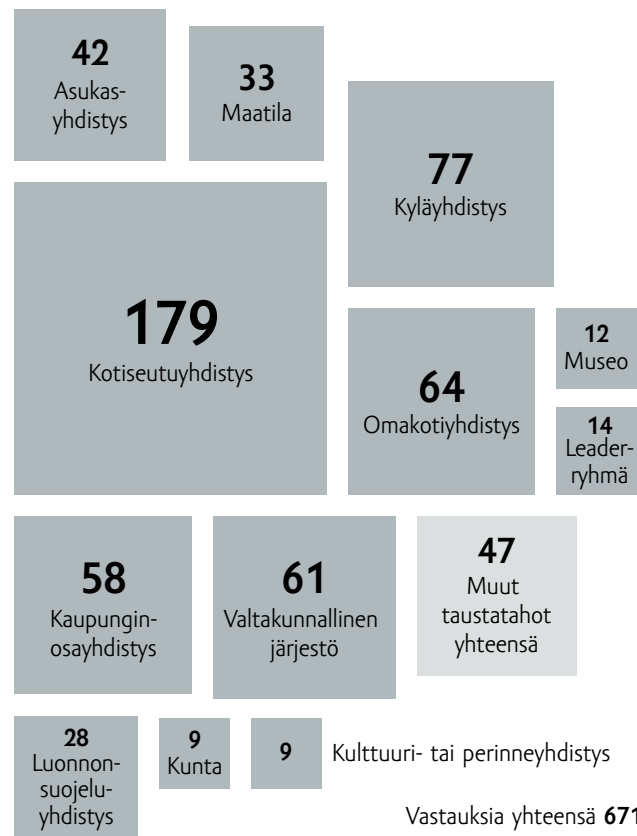
Kulttuuriympäristöalalla toimii satoja yhdistyksiä ja kymmeniä tuhansia aktiivisia kansalaisia. Kulttuuriympäristö ja kansalainen -hankkeen verkkokyselyyn tuli keväällä 2016 neljän viikon aikana 450 vastausta. Vastausmäärä kuvaa hyvin kentän aktiivisuutta: laaja joukko suomalaisia kokee kuuluvansa kulttuuriympäristötyötä tekevien joukkoon ja moni halusi antaa aikaansa kyselyyn vastaamiseen.

Kyselyssä oli valmiina vastausvaihtoehtoina kotiseutu-, kylä-, omakoti-, kaupunginosa-, asukas- ja luonnonsuojeluyhdistys, valtakunnallinen järjestö, Leader-ryhmä ja maatalo. Kuvio 1 näyttää kuinka moni valitsi taustatahokseen jonkin näistä ja lisäksi kertoo, minkä verran nimettiin muita taustatahoja.

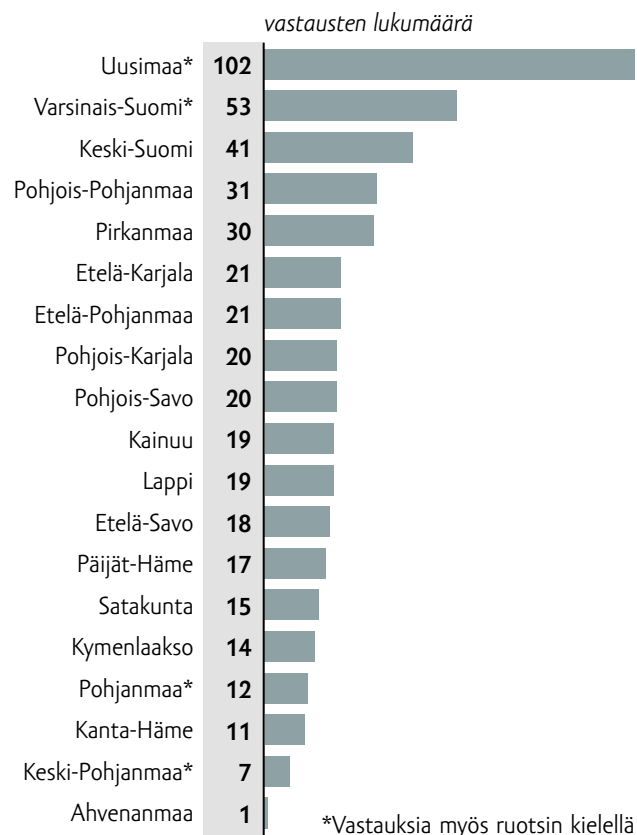
Kuvio 1. Kulttuuriympäristötoimijoiden kenttä on monitahoinen: kuviossa näkyvien lisäksi mainintoja tuli myös seuraavista: asukaslautakunta, kalastuskunta, Lions-klubi, marttayhdistys, metsästysseura, rakennusperintöyhdistys, seurakunta, sukuseura, säätiö, tiekunta, vanhempainyhdistys, vapaaehtoinen palokunta ja ympäristö- ja kulttuuriluotsitoiminta.

► Taustatahoni ovat

Vastausten lukumäärä, yksi tai useampi vastaus

► Vastausmäärä maakunnittain

Kuvio 2. Vastauksia tuli jokaisesta maakunnasta. Kuviossa näkyy vastaajamäärä maakunnittain. Tässä kyselyssä Etelä-Karjala ja Kainuu erottuivat suurella vastausmäärällä väkilukuun suhteutettuna. Vastauksia tuli 433 suomeksi ja 17 ruotsiksi. 28 vastaajaa (6 % vastaajista) on merkinnyt useamman maakunnan. Monipaikkaiset ovat merkinneet useimmiten kaksi maakuntaa, joista puolessa toinen merkityistä on Uusimaa.

” Kenttä on hyvin, hyvin laaja. Esimerkiksi [vastaajan omassa] pitäjässä kalastusseurat, lintubongausyhdistykset, kyläyhdistykset, hyvän-
tekeväisyystoimijat kuten Lionsit, nuorisojärjestöt kuten urheiluseurat ja partiolaiset ja esim. seurakunnat ovat myös kulttuuriympäristötoimijoita.

Yhdistystoimijoita ja aktiivisia kansalaisia

Suurin osa 450 vastaajasta toimii jonkin yhdistyksen kautta: 400 merkitsi olevansa yhdistys- tai järjestötoimija. Heistä 83 kertoi olevansa lisäksi myös muuten aktiivinen kansalainen. Vapaan kansalaistoiminnan piirissä ilman rekisteröitynyttä yhdistystä kertoi toimivansa 25 vastaajaa.

Kuvio 3. Kulttuuriympäristötyötä tehdään useilla tavoilla ja monessa eri roolissa. Kuviossa näkyvien lisäksi jotkut vastaajista halusivat yksilöidä itsensä muun muassa seuraavilla tavoilla: suunnistaja, seurakuntapäättäjä, arkeologi, ympäristöluotsi, anställd av en förening, matkailuyrittäjä, sekä entisöinnin, puutöiden tai riukuaidan tekemisen harrastaja.

► Vastaaajan rooli

Vastausten lukumäärä, yksi tai useampi vastaus

Vastauksia yhteensä **671**

”Olemme järjestäneet kerran vuodessa kuntalaisille – erityisesti uusille – tarkoitetun ilmaisen bussikierroksen eri nähtävyyshetkiin ja alueemme muutamiin museoihin. Ne ovat aina olleet hyvin suosittuja ja bussi(t) ovat aina olleet täynnä.

Maisemanhoidosta vaikuttamiseen, siivoustalkoista kunnostamiseen

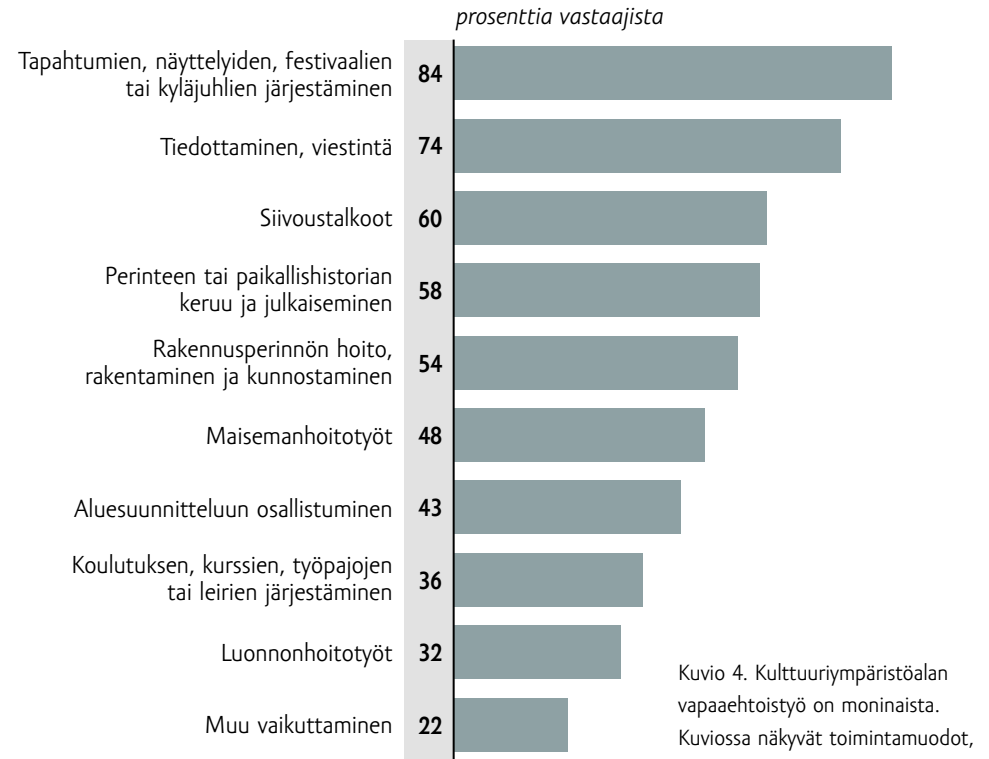
Kansalaiset hoitavat ja hyödyntävät kulttuuriympäristöään ahkerasti ja luovasti. Käytännön töitä he tekevät paljon: järvien hoitokalastusta, niittämistä, siivoamista, pusikon raivaamista. He myös luovat kulttuuriympäristöjä – vastauksissa yhdistystoimijat kertovat, kuinka he rakentavat ”latuverkostoja, patikkareittejä, melontareittejä, uimarantoja” ja parantavat niiden varustelua.

”Olemme suunnitelleet erilaisia alueen kehittämissankkeita kuten ratikkatallien muuttamista monipuoliseksi harrastus- ja koulukeskukseksi.

Jo kadonneen kulttuuriympäristön entistäminen on myös osa toimintaa. Jotkut kartoittavat hyötykasvien domestikaatiota, toiset tuovat sen uudestaan eläväksi: ”Föreningen har ett projekt att bevara gamla kulturväxter i trakten samt att inplantera dem [...]”

Kulttuuriympäristötoimijat tarttuvat ajankohtaisiin muutoksiin yhteiskunnassa. He pyrkivät vaikuttamaan viihtyvyyteen ja luomaan me-henkeä. Vastauksista löytyy esimerkkejä pyrkimyksestä maahanmuuttajien kotouttamiseen vaikkapa kielenopetuksen kautta ja paikkakunnalle muuttaneiden sitouttamiseen alueeseen ja sen kulttuuriympäristöön. Monet pyrkivät vaikuttamaan kaavoitukseen.

► Mitä näistä sinä tai yhdistyksesi olette tehneet viimeisen viiden vuoden aikana?

Kuvio 4. Kulttuuriympäristöalan vapaaehtoistyö on moninaista. Kuviossa näkyvät toimintamuodot, joita vastaajat ja heidän yhdistyksensä ovat tehneet viimeisen viiden vuoden aikana. Useimmat vastaajat kertovat järjestävänsä tapahtumia ja käyttävänsä aikaansa viestintään.

Kulttuuriympäristön luonto

Tuomo Lindholm

Suomen luonnonsuojeluliitto

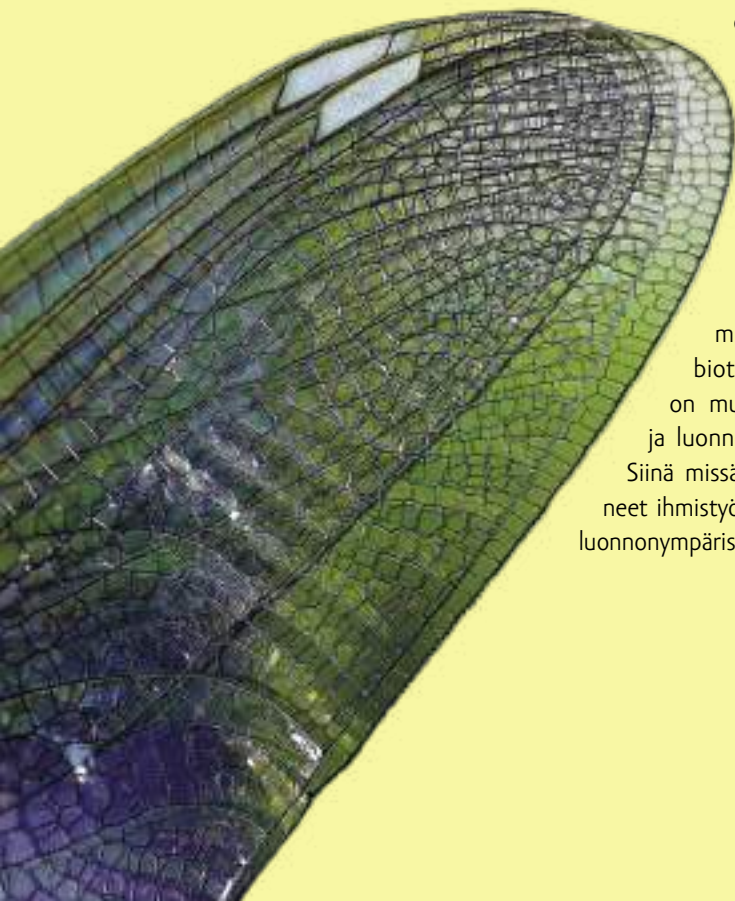
www.sll.fi

Kulttuuriympäristöstä puhuttaessa korostuu usein rakennettu kulttuuriperintö. Toisaalta perinnemaisemien ja -biotooppien hoitaminen niputetaan yleensä luonnonsuojelun alle. Suomen luonnonsuojeluliitto onkin kunnostautunut erityisesti jälkimäisten parissa. Paikalliset luonnonsuojeluyhdistykset kautta maan organisoivat talkoita ja leirejä osallista ihmisiä oman kotiseudun ja kotimaan arvokkaimpien ympäristöjen hoitoon.

Kulttuurivaikutteisten luonnonympäristöjen: lehtojen, niittyjen ja ahojen, hakamaiden, puistojen, heinäsoiden ja monien muiden ihmisten toiminnan vaikutuksesta syntyneiden biotooppien jatkuva hoidon tarve on muistutus vuosisataisesta ihmisen ja luonnon välisestä vuorovaikutuksesta. Siinä missä kulttuuriympäristöt ovat syntyneet ihmistyön muovaamina niitä edeltäneistä luonnonympäristöistä, on myös kulttuuri muovau-

tunut sellaiseksi kuin se on luonnon asettamien reunaehtojen sanelemana. Vuorovaikutus on siis molempien suuntaista, vaikka teknologian kehitys ja teollistuminen ovat mahdollistaneet ympäristön muokkaamisen ennen näkemättömällä nopeudella ja tehokkuudella. Tämä alati kiihtyvä muutosnopeus on asettanut uhanalaiseksi sekä arvokkaat luonnonympäristöt, perinnemaisemat, että rakennetun ympäristön vanhemmat kerrokset.

Luonnonsuojelu nähdään usein ihmistoiminnan vastustamisena. Kulttuuriympäristötyön näkökulmasta siinä on kuitenkin pikemminkin kyse menneiden sukupolvien työn ja ihmisten historiallisen luontosuhteen vaalimisesta. Säilyneet kulttuuriympäristöt ovat muistumia siitä matkasta, jonka olemme kansakuntana ja ihmiskuntana kulkeneet nykypäivään tullaksemme. Ilman näitä kaikkialla ympärillämme olevia muistoja ja niiden tunnistamista olemme juurettomia. Kulttuuriympäristötyö ei vain vaali fyysistä ympäristöä vaan se myös rakentaa yhteyttä menneisyyden ja nykyisyyden sekä ihmisten ja luonnon välille tarjoten ihmisille modernin muutosvauhdin huumassakin mahdollisuuden juurtua paikalleen. Paikkaan kiinnittyminen näyttää tämänkin kyselyn valossa olevan edellytys hyvinvoinnin, välittämisen ja yhteisöllisyyden rakentamiselle.

Kulttuuriympäristötyö ei ole puuhastelua

Pääosa asioista tehdään useimpien vastaajien edustamissa organisaatioissa vapaaehtoisvoimin: "Allt arbete, som i det närmaste rör sig om minst 200 dagar per år, är helt baserat på frivilligarbete." Kun kysyttiin, mitä toimijat tekisivät vielä, jos käytössä olisi enemmän rahaa, jotkut kertovat, että käyttäisivät rahan nimemonaan tähän: "Anställa kunnig personal." Työvoiman käyttö voi myös olla kausittaista, ja riippua työn määrästä: "Normala löpande verksamheten är helt med talkokraft, det är endast vid större byggprojekt som vi använder anställd arbetskraft." Palkan lisäksi maksetaan yksittäisiä palkkioita ja korvauksia: "Usein maksamme kulukorvauksia toimintaamme osallistuville."

Kolmasosa palkatusta työvoimasta oli valtakunnallisissa järjestöissä ja yhtä paljon – ehkä hiukan yllättäen – kotiseutuyhdistyksissä. Kolmasosa jakautui hyvin tasaisesti muiden vastaajaryhmien välille. Suurin osa palkatusta työvoimasta oli Uudellamaalla toimivissa organisaatioissa, mikä korreloi useimpien valtakunnallisten yhdistysten kotipaikkoihin. Myös uusmaalaisilla kotiseutuyhdistyksillä oli palkattua työvoimaa enemmän kuin kotiseutuyhdistyksillä muutoin. Muissa maakunnissa palkatun työvoiman määrä oli hyvin vähäistä, joskin Keski-Suomi ja Varsinais-Suomi erosivat hiukan muista tässä suhteessa, mutta jäivät kauas Uudenmaan tasosta.

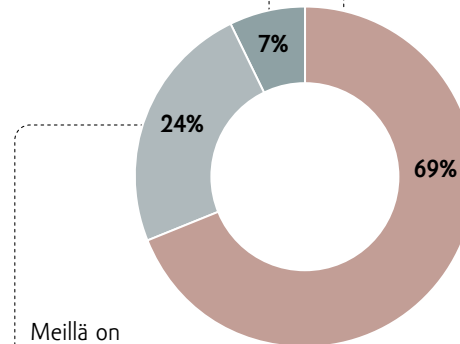
Palkatulle työvoimalle aineistosta nousee esiin kolme erilaista tarvetta ja käyttöä:

1. Palkatut yhdistysten hallintoa hoitavat työntekijät. "Vapaaehtoisia [yli] 1000 ja yksi [osa-aikainen] palkattu sihteeri."
2. Tukien avulla palkatut työntekijät käytännön töissä. Esimerkiksi omakotitalkkareita on palkattu pitkäaikais-työttömistä tukien avulla. "Palkkatuki on ollut hyvä apu työllistämisen mahdollistamiseksi."
3. Asiantuntija-apu. "Teemme, mitä osaamme, joskus tarvitaan parempaa osaamista, kuin mitä meidän joukostamme löytyy", kertoo yksi vastaaja ja toinen tarkentaa: "Erikois-osaamista tai auktorisointia vaativat tehtävät ostetaan alan yrityksiltä."

► Palkatun työvoiman käyttö

Meillä on jatkuvasti käytössä palkattu työntekijä / työntekijöitä.

Toimimme täysin vapaaehtoisvoimin.

Meillä on ajoittain käytössä myös palkattua työvoimaa.

Vastaajia yhteensä 445

Kuvio 5. Suurin osa kyselyyn vastanneiden taustatahoista toimii täysin vapaaehtoisvoimin.

Monet vastaajat toimivat useissa eri rooleissa.

”Hoidan aluetta yksityisenä henkilönä. Olen kuitenkin jäsenenä paikallisessa kotiseutuyhdistyksessä ja maa- ja kotitalousnaisissa ja ehkä yritän viedä tätä kulttuuriympäristöasiasa eteenpäin yhdistystoiminnan kautta esim. aloitteentekijänä.

Raja palkatun työvoiman ja vapaaehtoisten välillä voi olla häilyvä. Kulttuuriympäristöalalla toimivat ovat usein hyvin omistautuneita:

”Teen sekä vapaaehtoistyötä että toimin myös työssäni kulttuuriympäristöihin liittyvien tehtävien parissa.

Toisaalta omistautuneisuus palautuu myös toiveeseen paremmista resursseista:

”Tekisin mielelläni tätä täysipäiväisesti, kunnon työkaluilla. Voisin kuvitella kuinka paljon perusteellisempaa ja [kohderyhmälle antoisampaa] työtä voisin tehdä, jos voisin jotenkin työllistää itseni tähän epäviralliseen projektiin, edes puoleksi vuodeksi.

Selkeämpi roolien jako myös auttaisi myös tilanteessa, jossa ”vapaaehtoistyöntekijöiden harteille kertyy työtä tolkkumattomasti, jopa sellaista joka mielestämme kuuluisi viranomaisille ja kunnalle.”

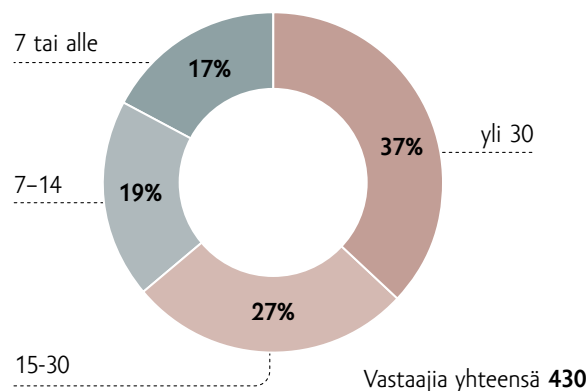
Kolmannelle sektorille kasaantuu myös runsaasti alan ammattiosaamista, kun toimijat tekevät samaa asiaa sekä työssään että vapaa-ajalla:

”Yhdistyksemme hallituksessa on useita biologeja, maantieteilijöitä ym. Itse olen toiminut maisemanhoidon neuvojana maakunnallisessa neuvontajärjestössä.

Kansalaisyhteiskunnan kulttuuriympäristöön liittyvän osaamisen ja käytettävän ajan määrä yllättää. Kyselyn laativat yhdessä alan kansalaisjärjestöt, jotka tuntevat kentän hyvin, mutta erityisesti vastaajien kulttuuriympäristötyöhön käyttämien päivien määrä oli hätkähdyttävä. Kuvio 6. näyttää, että kysymyksen skaala oli liian pieni tälle vastaajajoukolle.

Kolmas sektori tuntee vastuunsa. Vastaajia pyydettiin kertomaan, mikä olisi pahinta, mitä heidän kulttuuriympäristölleen voisi tapahtua. Yksi vastaaja kirjoittaa pahimman uhkakuvan

► Arvioi, kuinka monta päivää käytät kulttuuriympäristöön liittyvään vapaaehtoistyöhön vuodessa

Kuvio 6. Vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka monta päivää vuodessa he käyttävät kulttuuriympäristöön liittyvään vapaaehtoistyöhön. Lähes 40 % vastaa, että käyttävät vuosittain yli 30 päivää.

olevan, "että emme enää olisi ylpeitä omasta kylästämme ja menneisyydestämme." Toinen kuvailee, että pahinta olisi, jos vapaaehtoistyön mahdollisuudet kutistuisivat olemattomiin ja "turhautuminen lopettaa harrastajien ja suojelijoiden innon eikä kukaan enää välitä kotipihaansa pitemmälle." Esille nousee heidän oma ja muiden kansalaisten vapaaehtoistyö.

”Katastrofaalista olisi, jos kaikki ihmiset samanaikaisesti ”ulkoistaisivat” kulttuuriympäristöstään välittämisen jollekin toiselle taholle.

Kolmannen sektorin kulttuuriympäristötyö on lain edellyttämää ja määrittelemää toimintaa: kansalaisilla on oikeus ja velvollisuus huolehtia lähiympäristöstään ja vaalia sen arvoja. Selvityksen mukaan tuhannet käsiparit pitävät asuinympäristöjä siistinä ja kauniina. Talkootunteja kertyy valtavasti, kun elinympäristöstä tehdään virkeää ja viihtyisää kyläjuhlilla ja kaupunginosafestareilla. Mikäli vapaaehtoistyöllä olisi enemmän resursseja käytettävänä, niin työmäärät ja saavutukset tehostuisivat entisestään.

Lisäksi kolmannen sektorin kulttuuriympäristötoiminta on usein rautaisten ammattilaisten tärkeänä pitämää työtä, johon he käyttävät myös vapaa-aikaansa. Näillä vapaaehtoisinakin toimivilla henkilöillä on näkemystä, kokemusta ja tutkittua tietoa kaavoituksesta, elinkeinoista, ympäristönhoidosta ja kulttuuriperinnöstä. Aidolla eri sektorien välisellä yhteistyöllä ja vuoropuhelulla tämä osaaminen saadaan entistä syvemmin mukaan kaavoitus- ja rakentamishankkeisiin.

Osallisuutta ja yhteisöllisyyttä rakentamassa

Maaseudun Sivistysliitto on valtakunnallinen kulttuuri- ja aikuiskoulutusjärjestö. Työmme perusta on maa- ja kylähenkinen elämäntapa, ihmisten osallisuus ja yhteisöllisyys. Toimintamme edistää vastuullisuutta, moniarvoisuutta ja yhdenvertaisuutta. Luonnon ja ihmisen välinen kumppanuus on elinehto, jota tuemme ympäristösivistyksen periaattein. MSL on kansalaisvaikuttajien kumppani ja yhteiskunnallinen kehittäjä. Tuemme osallistumista ja vahvistamme osallisuutta kannustamalla ja tukemalla luovuutta.

Paikkaan kuuluminen ja paikallinen tekeminen on meille tärkeää. Kokoamme, yhdistämme, ohjaamme, hoksautamme ja koulutamme ihmisiä ja asioita niin maaseudulla, kaupungissa, kylissä kuin kortteleissa, luonnossa ja rakennetussa ympäristössä.

- ♦ Olemme mukana järjestötoimijoiden, kylien ja yhteisöjen kehittämisessä. Tuemme kansalaisten aktiivisuutta ja yksilöiden luovuutta.
- ♦ Avaamme keskusteluja uusista ilmiöistä ja yhteiskunnallisista asioista sekä kannustamme monikulttuuriseen ja suvaitsevaan yhteiskuntaan.
- ♦ Tarjoamme jäsenjärjestöillemme pedagogista ja kulttuurista tukea sekä kehitämme monenlaista koulutusmateriaalia verkko-opistoomme.

Yhteistyötä kylillä, yhteisöissä ja taiteen poluilla

Maaseudun elinvoimaisuus Toteutamme luontoa, paikallista ympäristöä ja kulttuuria hyödyntäviä hankkeita yhteistyössä paikallisten yrittäjien ja oppilaitosten kanssa, aiheina esimerkiksi lähiruoka.

Suhde paikkaan ja yhteisöön Rakennamme yhdessä paikallisten asukkaiden ja yhteisöjen sekä kuntien ja taiteilijoiden kanssa syötäviä puistoja, organisoimme kaupunkiviljelyä, adoptoimme paikkoja, teemme ympäristötaidetta ja yhteisötaidetta sekä hoidamme kylämaisemia ja -ympäristöjä.

Energiatehokkaat ja hiiliviisaat kylät Lisäämme asukkaiden tietämystä ja kannustamme arkisiin tekoihin kestävästä kehityksen ja kiertotalouden puolesta.

Ympäristöluotsit Koulutamme vertaisohjaajia avaamaan uusia näkökulmia lähiympäristöön. Sovellamme ympäristöluotsausta monenlaisiin tilanteisiin ja toimintaan erilaisten ryhmien kanssa, kuten maahanmuuttajataustaisten ja paikallisten asukkaiden välisen vuorovaikutuksen lisäämiseen ja kansalaisvalmiuksien edistämiseen.

ITE-taide ITE-taide innostaa arjen luovuuteen ja oman osaamisen tunnistamiseen. ITE-taiteilijoiden esiin nostaminen on MSL:n sydämen asia: ITE-taiteen kartoitukset, näyttelyt, julkaisut, kokoelmatyö, Ilomatsin Karhufestivaalit ja ITE-museo.

Helka Ketonen

Maaseudun Sivistysliitto

www.msl.fi

Mikä on kulttuuriympäristötyön tärkein tavoite?

Miksi kulttuuriympäristöä hoitavia yhdistyksiä on olemassa? Kun vastaajia pyydettiin tiivistämään toiminnan tarkoitus yhteen lauseeseen, korostuvat ylätason tavoitteet: että meidän olisi hyvää elää tässä ympäristössä ja että myös tulevien sukupolvien olisi hyvä elää täällä. Kuvio 7 havainnollistaa, millaisia tavoitteita vastaajat kertovat kulttuuriympäristötyöllään olevan.

”Yhteisö, jolla ei ole juuria, on tyhjän päällä”, kuvailee yksi vastaajista. Hän tiivistää omalla tavallaan sen, miksi säilyttäminen on näissä vastauksissa useimmin toistettu sana. Sana sisältää myös kehittämisen aspektin: kulttuuriympäristö halutaan säilyttää elävänä, vireänä ja käytössä. Toinen näkökulma säilyttämiselle on kestävä kehityksen näkökulma: ”Luonnon, monimuotoisuuden ja ylipäätään elinkelpoisen maapallon ja elämän säilyttäminen.”

Pahin mahdollinen uhkakuvaa omalle kulttuuriympäristölle on monien vastaajien mielestä, ”että se muuttuisi niin paljon, että olisi vaikea tunnistaa entiseksi.” ”Suuret äkkimuutokset” olisivat vaaraksi kulttuuriympäristölle ja ”pahinta olisivat järeät muutokset, maisemaan sopimaton rakentaminen, joka tuhoaa ympäristön ’kasvot’”.

Kuvio 7. Kyselyn vastaajia pyydettiin keromaan, mikä on toiminnan tärkein tavoite. Ympyröiden koko havainnollistaa, kuinka usein kukin sana toistuu vastauksissa.-----►

Toiminnan tarkoitusta kuvaillessa tulee esiin vaikuttamistyön merkitys: "Arvokkaan paikallisen kulttuuriympäristön riittävä huomioon ottaminen kaavoituksessa ja erityisesti rakentamisessa." Tämä on yksi syy myös sille, miksi tunnetuksi tekeminen toistuu vastauksissa – kaavoitus on pitkäjänteistä suunnittelua.

”Jotta ympäristömme ominaispiirteitä ymmärrettäisiin esim. maankäytössä vaalia, pyrimme lisäämään tietoisuutta ja ymmärrystä kulttuuriympäristömme arvoista, joista alue voi jopa taloudellisesti hyötyä matkailun, pienyrittäjyyden ja hyvinvoinnin kautta.

Vastauksissa toistuvat viihtyvyyteen, asukkaiden yhteenkuuluvuuteen ja elämänlaatuun liittyvät tavoitteet: "Osallistumalla yhteisölliseen toimintaan kotoutamme ja juurrutamme asukkaita arvostamaan omaa kaupunginsaansa!" Tiivistetysti, kulttuuriympäristötyön tavoite on: "Hyvä elämä."

Toimintamme tärkein tavoite on:
"Kulttuuriympäristöjen vaaliminen, alueen eri aikakausien kerrostumien säilyttäminen, yhteisöllisyys, aktiivisuus, asukkaiden voimaantuminen, eri kulttuurien rauhanomainen kohtaaminen."

Kulttuuriympäristötyö on ihmisille tärkeää

Kansalaiset tekevät valtavia tuntimääriä vapaaehtoistöitä kulttuuriympäristöjensä hyväksi, koska heillä on "innostus ja varmuus siitä, että on puhumassa ja puuhaamassa oikean asian puolesta."

Kulttuuriympäristötyö on hyvin motivoivaa ja sen tulokset voivat olla varsin konkreettisia:

”2000-luvun vaihteessa pääsimme vaikuttamaan suurehkoon asemakaavamuutokseen ja taloista ei tullut aivan niin korkeita kuin alun perin oli aiottu.

Vastaajat myös kuvailevat, kuinka he nauttivat kulttuuriympäristöstään ja millainen palkinto vaikkapa kaunis maisema heille on. He kertovat, että se on inspiraation lähde ja sen hyödyntämisessä on suunnattomasti mahdollisuuksia.

”Olemme saaneet näkyvyyttä mediassa, onnistuneet tapahtumissamme, saaneet sieltä sun täältä tukea ja rahoitusta, jopa ison Leader-rahoituksen tuoreimpana. Siihen on vaikuttanut pitkäjänteinen ja intohimoinen työ asian eteen. Mutta myös se, että kulttuuriympäristö ihan todellakin mahdollistaa tämän kaiken. Se on valtava kiinnostuksen kohde, kun tieto lisääntyy ja sitä on saatavilla.

YHTEISTYÖSSÄ KULTTUURIYMPÄRISTÖN JA SIINÄ ELÄVIEN IHMISTEN HYVÄKSI

3

*"Emme toimi yksin yhdistyksessä emmekä yhteisössämme.
Pitää puhalttaa yhteen hiileen."*

Ilman kansalaisyhteiskunnan, elinkeinoelämän ja viranomaisen yhteistyötä kulttuuriympäristön hoito ja kehittäminen jäävät vaillinaisiksi valtavista työmääristä huolimatta. Pahimmillaan kaikkien erikseen tekemä työ voi valua hukkaan:

”Kunta panee hanttiin lähes kaikessa ideoinnissa ja purkaa jo toimivia rakenteita vähentäen samalla mahdollisuuksia osallistua ja kokea. Paikallisilla kulttuuriyhdistyksillä ei ole keskeistä koordinaatiota, jota varten tarvittaisiin yksi keskusfoorumi ja työntekijä, jotta toiminnot ja tapahtumat saisivat toinen toisiltaan aktiivisilta järjestöiltä ja yrityksiltä tukea. Huuto ei kuulu toisille toimijoille.

Kolmannen sektorin toimijat ovatkin jo heränneet tähän ja pyrkivät verkottumaan moneen suuntaan. Oman alueen ja alan yhdistysten kanssa on jo jonkin verran yhteistä toimintaa, mutta esimerkiksi vaikuttamistyössä voitaisiin toimia suunnitelmallisemmin eri järjestöjen yhteistyössä. Selkeämmällä roolien jaolla ja keskinäisellä koordinaatiolla toiminta olisi vielä tehokkaampaa. Paljon lisää yhteistyön paikkoja tarvitaan järjestö- ja yritystoiminnan välille, hyödyntämättömiä mahdollisuuksia on lukemattomia.

”Vanhaa kunnantaloa olisi haluttu kunnostaa kylätaloksi. Ilman kunnan päättäjien lupaa se ei onnistu.

Viranomaisten ja päättäjien suuntaan aktiiviset kansalaiset ovat jo avanneet keskustelua. Lähes kaikki paikalliset yhdistykset tekevät jo jonkinlaista yhteistyötä kunnan tai kaupungin kanssa. Kaavoituksessa ja aluesuunnittelussa yhteistyössä on vielä kehittämisen varaa - kansalaisten kuuleminen vaikuttaa

tämän aineiston perusteella joskus olevan vain muodollisuus, jossa ei synny todellista vuoropuhelua.

”Kaikki pitää olla helppoa; mieluummin laitetaan rakennukset matalaksi kuin mietitään korjaamista. Samoin liian vähän huomioidaan ympäristöä; muuta rakennuskulttuuria tai luontoa, ei tunneta kasvillisuutta. Kokonaisvaltaisuus ja integrointi puuttuvat.

Yhteisen kehittämistyön foorumeita tarvitaan lisää. Samalla viranomaisilta puuttuu joskus riittävät työresurssit vastata kansalaisyhteiskunnan tarpeisiin ja hyödyntämään sen tarjontaa, jolloin paljon mahdollisuuksia jää hyödyntämättä. ”Olisi tärkeä voida tulla kuulluksi ja olisi tärkeä saada vastauksia yhteydenottoihin”, kertoo yksi vastaaja. Erityisesti nyt maakuntahallinnon uudistuessa tämä täytyy ottaa huomioon – kuka uudessa aluehallinnossa vastaa kulttuuriympäristöasioista ja tukee ja koordinoi tuhansien aktiivisten kansalaisten kulttuuriympäristötyötä? Tähän kohdistuu myös paljon odotuksia:

”Uudistus voi tuoda uusia mahdollisuuksia aktiiviseen yhteistoimintaan ja jopa rahoitukseen.

Toisaalta esimerkiksi Suomen Kotiseutuliitto on esittänyt maakuntauudistuksen suunnittelun yhteydessä huolensa kolmannen sektorin roolista ja toimintaolosuhteiden turvaamisesta – asiaan mikä on tähän asti kuulunut kunnille. Tulevaisuudessa kuntien kantokyky tulee vaihtelevaan niin merkittävästi, ettei kunnilla ole enää tasaveroisia mahdollisuuksia tukea kolmannen sektorin työtä. Jatkossa kolmannen sektorin rooli tulee kuitenkin entisestään korostumaan. Kotiseutuliitto on myös esittä-

nyt syksyllä 2016 lausunnossaan uudesta maakuntalaista, että uusien maakuntien kaavoituksen ja suunnittelun yksikköön on saatava kulttuuriperintö- ja kulttuuriympäristöosaamista.

kaupunki oli suosituin yhteistyökumppani ja yli puolet kertoo tekevänsä yhteistyötä myös viranomaisten, oman alan ja alueen yhdistysten, seurakunnan sekä median kanssa.

Kun kysytään päinvastaista, eli minkä tahojen kanssa yhteistyö ei ole mahdollista tai yhteistyön hyötyjä ei nähdä, määrät ovat häviävän pieniä.

Vahvasti verkottuneet

Kulttuuriympäristötyötä tekevät vapaaehtoiset ovat jo hyvin vahvasti verkottuneita. Lisäksi osaaminen on myös eri sektoreiden yhteistä, kun useat toimivat monessa roolissa ja ammatillaiset käyttävät myös vapaa-aikaansa kulttuuriympäristötyöhön. Kyselyssä valmiiksi annetuista vaihtoehtoista kunta tai

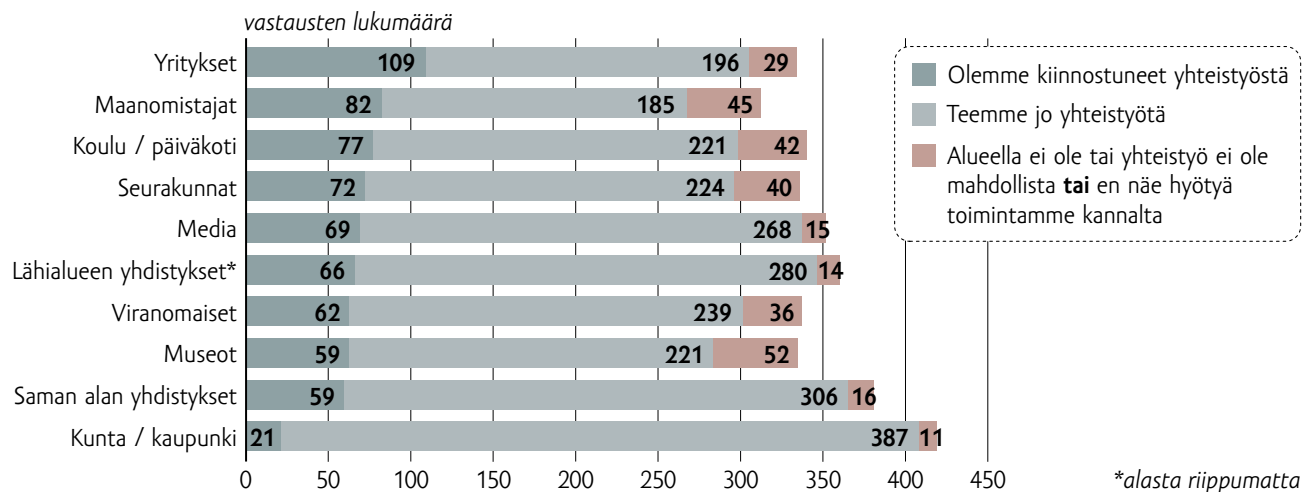
Kiinnostavimmat yhteistyökumppanit:

Yritykset

Maanomistajat

Koulut ja päiväkodit

► Toivotuimmat yhteistyökumppanit

Kuvio 8 näyttää, mitkä ovat toivotuimpia yhteistyökumppaneita verrattuna siihen, kenen kanssa jo tehdään yhteistyötä. Yritykset, maanomistajat, sekä koulut ja päiväkodit erottuvat toivottuina, ei vielä riittävän laajasti hyödynnettyinä tahoina.

Ainoa hieman toisista vaihtoehdoista erottuva taho, jonka kanssa kolmas sektori ei näe tarvetta tai mahdollisuutta yhteistyölle, ovat museot. Kuitenkin 49 % vastaajista kertoi tekevänsä myös museoiden kanssa yhteistyötä. Jos museo ei ole omassa kylässä tai kaupunginosassa, yhteistyölle ei välttämättä synny tarvetta, mutta hyödyntämättömiäkin mahdollisuuksia varmasti on. Erityisesti paikallismuseotoimijoilla on valtavasti paikallistietoa, osaamista ja tarjottavaa kulttuuriympäristöasioissa. Voisivatko paikallismuseot ja muut alueen kulttuuriympäristötoimijat tehdä tiiviimpää yhteistyötä?

Toivotuimmaksi yhteistyökumppaniksi taas nousevat yritykset. Lähes viidesosa vastaajista toivoisi enemmän yhteistyötä myös maanomistajien kanssa ja kolmanneksi toivotuin yhteistyökumppani ovat koulut ja päiväkodit. Tällä hetkellä alle puolet vastaajista kertoo tekevänsä yhteistyötä koulujen ja päiväkotien ja maanomistajien kanssa.

Paikallistoimijoiden tieto ja tarinat kaikkien käyttöön yhteistyöllä

Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura ry toteuttaa kulttuuriympäristöstrategiaa tukemalla lasten ja nuorten kulttuurista osaamista ja osallisuutta sekä edistämällä kulttuurisia oikeuksia.

Kansalaisjärjestöillä on suuri merkitys yleiseen mielipiteeseen ja arvoihin. Yhdistykset kattavat koko maan, niitä on paljon ja ne ovat lähellä paikallisia asukkaita. Vahvuuksia ovat lisäksi sitoutuminen ja monialainen osaaminen. Yhteistyöverkostot, mediasuhteet, some mukaan lukien, kuten määrätietoinen ja pitkäjänteinen toiminta edistävät kulttuuriympäristötyötä.

Paikallisilla toimijoilla on paljon tietoa ja osaamista, tarinoita ja elävää kulttuuriperintöä. Miten tämä saadaan siirretyksi seuraaville sukupolville? Uudet opetusmenetelmät ja ilmiöoppiminen tarjoavat mahtavan alustan kulttuuriympäristöoppimiselle. Päiväkotien, koulujen ja muiden oppilaitosten tulisi olla kansalaisjärjestöjen luonnollisia kumppaneita. Kotiseututoimijoilla on heille paljon annettavaa ja näin tavoitetaan niitä kaivattuja, idearikkaita nuoria. Toimintaohjeita kannattaa ammentaa vaikkapa Kulttuurin vuosikello –materiaalipankista.

Kirjastolaitos voisi olla keskeisempi kumppani kulttuuriympäristötyössä. Aktiivisen kansalaisuuden, demokratian ja sananvapauden edistäminen sisältyy uudistettavaan kirjastolakiin, jossa kirjastot nähdään avoimina ja ilmaisina kohtaamispaikkoina.

Selvityksen mukaan parannettavaa on erityisesti museoyhteistyön tiivistämisessä. Tätä korostaa myös valmisteilla oleva museopoliittista ohjelma.

Aluehallintoa uudistettaessa on vaikutettava siihen, että päättäjillä, virkamiehillä ja yrityksillä on käytössään riittävä tieto ja osaaminen. Entä onko kunnassasi jo kulttuurikasvatussuunnitelma? Tehkääpä aloitteita ja tukekaa lasten ja nuorten tasavertaista osallistumista kulttuuritoimintaan. Käytännönläheisiä ja innostavia ideoita löytyy Kulttuurivoltti 2015–2016 -sivustolta, monta muutakin kulttuuriperintökasvatukseen liittyvää vinkkiä löytyy seuran verkkosivulta.

Maire Mattinen

Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura ry

www.kulttuuriperintokasvatus.fi

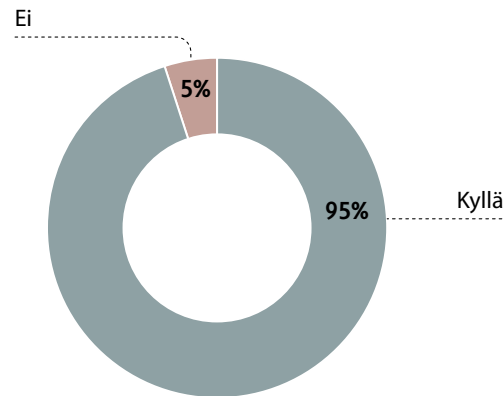

Vaikuttaminen ja sen haasteet

Suuri osa kulttuuriympäristötyöstä on vaikuttamista ja suuri osa vaikuttamisesta tiedottamista. Nämä ovat myös asioita joihin kaivataan eniten tukea. Peräti 95 % vastaajista kokee kuitenkin jo nyt voivansa vaikuttaa kulttuuriympäristöasioihin – ainakin jollain tavalla. Kaavoitukseen vaikuttaminen on ongelmallisinta, pieniin muutoksiin omassa lähiympäristössä on sen sijaan helppo tarttua. Nimenomaan kaavoituksella kuitenkin ratkaistaan laajasti kauaskantoisesti kulttuuriympäristön tulevaisuus.

Kun tarkastellaan sitä pientä joukkoa (5 % vastaajista) joka koki ettei voi vaikuttaa alueensa kulttuuriympäristöasioihin

► Voitko sinä ja yhdistyksesi vaikuttaa kulttuuriympäristöasioihin alueellanne?

Vastaajia yhteensä 431

Kuvio 9. Vastaukset kysymykseen "Voitko sinä ja yhdistyksesi vaikuttaa kulttuuriympäristöasioihin alueellanne?" kertovat, että lähes kaikki kokevat pystyvänsä vaikuttamaan ainakin jollain tavalla.

tulokset ovat selkeitä, vaikka vastaajien määrä supistuu hyvin pieneksi. Suurin osa näistä vastaajista toimii kotiseutu- ja kaupunginosayhdistyksissä. Tässä osiossa ei-vastauksen antaeniden kotiseutuyhdistysten päätoimintamuotoihin ei kuitenkaan edes kuulu pyrkimys alueelliseen vaikuttamiseen – näin ollen vastaus, etteivät he pysty vaikuttamaan, on ymmärrettävä. Kaupunginosayhdistysten osalta tilanne on hankalampi, sillä niiden toiminnan ytimessä on alueellinen vaikuttaminen mm. kaavoitukseen.

"Tekijöitä on aina vaan vähemmän, vaikka halua varmaan on piilossa. Kiireinen elämänrytmi ei innosta osallistumaan ilmaiseen työhön asian eteen", eräs vaikuttamismahdollisuuksiinsa pettynyt kuvailee.

Vaikuttamisen *kokemukset* ovat siis kaikkiaan melko hyvällä tolalla. Silti kun kysytään, minkä asian oppimisesta olisi eniten hyötyä, nousevat vaikuttamisen menetelmät ja tehostaminen yhdeksi tärkeimmistä. Avoimissa vastauksissa puolestaan nousee esiin myös se puoli, että vaikka esimerkiksi kulttuuriympäristön hoitotoimenpiteitä pystytään tekemään myös ilman eri sektorien välistä keskustelua ja yhteistyötä, ja yksittäisen kohderyhmän mielipiteisiin ja toimintaan on pystytty vaikuttamaan, on tässä myös runsaasti kehitettävää. Kaavoitus ratkaisee kulttuuriympäristöjen kohtaloita, mutta juuri siihen vaikuttaminen on kaikkein vaikeinta.

Tärkeimmät ryhmät, joihin pyritään vaikuttamaan, ovat asukkaat ja päättäjät, joita molempia valtaosa vastaajista pitää pääkohderyhmänään. Kolmannella sijalla tulee media. Alueella vieraileviin ja kesäasukkaisiin kohdistetaan myös vaikuttamistoimenpiteitä. Näihin ryhmiin vaikuttamista kuitenkin vain pieni osaa pitää ensiarvoisen tärkeänä ja harva pyrkii vaikuttamaan tai sanoo, että vaikuttaminen ei ole niin tärkeää. Tässä

saattaa vaikuttaa kaupunkilaisten vastaajien määrä, sillä heidän toiminta-alueellaan ei ole kesäasukkaita. Kaupungeissa myös matkailu ja siihen osallistuminen on usein etäämmällä asukkaista kuin maaseudulla, missä kulttuurimatkailu on monien arvioiden mukaan nousemassa tärkeäksi elinkeinoksi. Kulttuurimatkailun kannalta paikallinen kulttuuriympäristötyö on erityisen tärkeää.

Valmiiksi annettujen vaihtoehtojen lisäksi vastaajat kertovat pyrkivänsä vaikuttamaan eri viranomaistahoihin, kuten kuntien suunnittelun ja kaavoituksen viranhaltijoihin tai ministeriöihin. Keskusteluyhteys viranomaisiin onkin hyvin tärkeä kulttuuriympäristön hoidon ja suojelun onnistumiseksi.

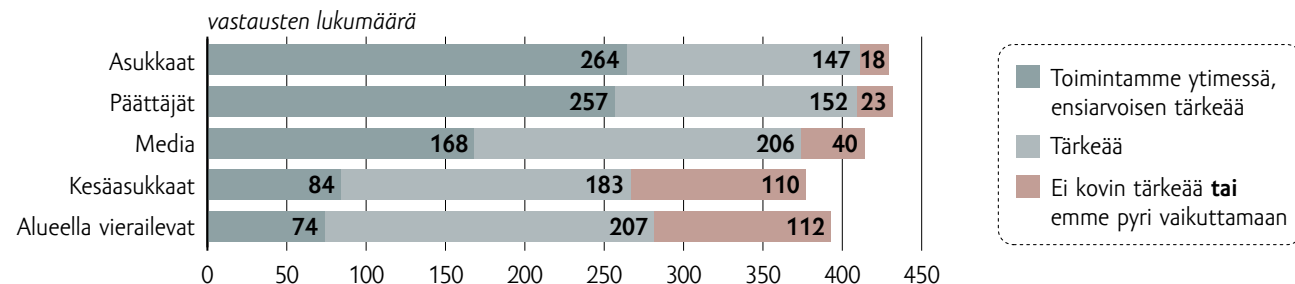
”Rakennusviranomaisten asenne on ratkaisevassa asemassa, jos ei uusiokäytön / korjausrakentamisen mahdollisuuksia nähdä, niin on vaikea saada esityksiä läpi.

Lisäksi avoimissa vastauksissa esille nousevat seuraavat ryhmät:

- ♦ muut järjestöt ja yhdistykset
- ♦ lapset ja nuoret, koululaiset
- ♦ opiskelijat ja oppilaitokset
- ♦ alueen entiset asukkaat
- ♦ uudet asukkaat

Yksittäisiä mainintoja on myös yrittäjiin ja maanomistajiin vaikuttamisesta. Lisäksi mainitaan pyrkimys vaikuttaa yleiseen ilmapiiriin. Vaikuttamistyön täytyy toteutua jokaisella tasolla. Vastaajat kertovat, että estääkseen kulttuuriympäristöönsä liittyviä pahimpia uhkakuvia toteutumasta, he tarvitsevat ”laajaa kansalaismielipidettä ja muutamia ymmärtäviä avainpäättäjiä”.

► Kehen tai mihin pyritte vaikuttamaan? Kuinka tärkeää vaikuttaminen on?

Kuvio 10. Kuviossa näkyy, että asukkaisiin ja päättäjiin vaikuttaminen on yli puolelle vastaajista ensiarvoisen tärkeää.

Kulttuuriympäristöt kaavoituksessa

Heikki Kukkonen

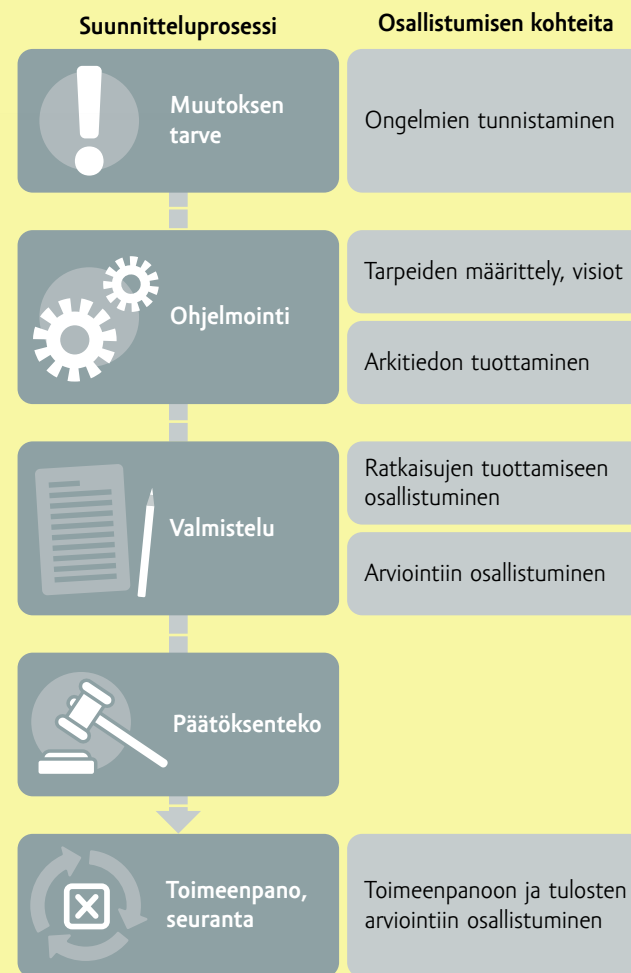
dosentti, Aalto-yliopisto

Nykyisen maankäyttö- ja rakennuslain mukaan kulttuuriympäristöjen suojelu on ensisijassa hoidettava kaavoituksen kautta. Ne on tunnistettava ja niiden varjelun on kuuluttava kaikkien kolmen kaavatasomme olennaisiin lähtökohtiin. Siten maakunta-, yleis- ja asemakaavoissa on turvattava kulttuuriympäristöjen säilyminen. Aivan erityisesti tämä koskee asemakaavoja, sillä ne ovat paikallislakeja, joiden mukaan taajaan rakennettaessa on toimittava. Kaavojen noudattaminen on kuntien rakennusvalvonnan vastuulla. Toisin sanoen asemakaavan vastaista rakennuslupaa ei saa myöntää. Kaikki maamme kaupungit ja kirkonkylät on asemakaavoitettu, samoin melko monet kylätaajamat ja useimmat taajaan rakennetut loma-asumisrannatkin.

Kaavojen laatimisen tulee tapahtua vuorovaikutuksessa ns. osallisten kanssa. Sellaiset kansalaisjärjestöt, joiden tarkoituksena on ympäristöasioista huolehtiminen, ovat niitä osallisia, joiden kanssa niiden toimialueelle tehtävät asemakaavat tulee laatia.

Kulttuuriympäristöjen suojelu voidaan, painavista syistä, toteuttaa myös erityisen suojelulainsäädännön, eli rakennussuojelu-, luonnonsuojelu- tai muinaismuistolakien nojalla.

► Järjestöjen osallistuminen kaavoitusprosessiin

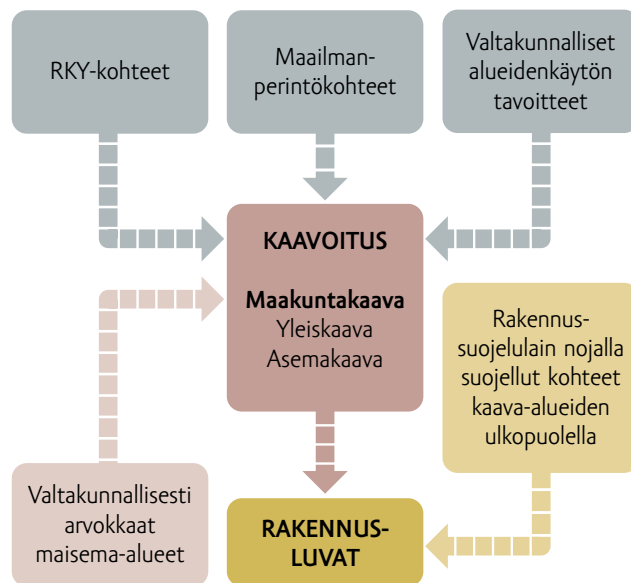

”Viranomaisten ja päättäjien asenne on yhä tylympää koko ajan.” Vai onko?

Otsikko kertoo, että tärkein yhteistyön paikka ja samalla kimpupiste on viranomaisten, päättäjien ja kansalaisten yhteistyö kaavoituksessa. Päättäjillä ja virkamiehillä on siinä valta-asema ja siksi he ovat avainhenkilöitä myös yleisen mielipiteen kannalta:

► Maankäyttö ja kaavoitus

Kuvio 12. Kulttuuriperintökohteet on otettava huomioon maakuntakaavoissa, joiden perusteella yleiskaavat laaditaan tai korjataan. Ne puolestaan ovat ohjeina asemakaavoja laadittaessa tai muutettaessa. Taajamissa rakennuslupien myöntämistä ohjaavat asemakaavat. Asemakaava-alueiden ulkopuolella arvokkaita maisemaa voidaan suojella rakennussuojelulain nojalla.

”Asenneilmapiiri vanhan säilyttämiseen on hyvin ailahtelevaa - kuntien luottamushenkilöstön ja virkamiesten asenteilla on keskeinen vaikutus kuntalaisten mielipiteiden muodostukseen.

Kulttuuriympäristön arvojen ja siihen liittyvien tavoitteiden täytyy olla tiedossa ja näkyä kaikilla suunnittelun tasoilla, jotta tavoitteilla on mahdollisuuksia toteutua. Etenkin asemakaava on luonteeltaan niin sanottu paikallislaki, joka määrittää sen, kuinka alueelle rakennetaan, kuinka aluetta kehitetään ja mitä siellä suojellaan. Maakuntakaavat ja yleiskaavat puolestaan luovat suuntaviivat asemakaavoille. Joku ehdottaa jopa, että näitäkin ylemmällä ”lainsäädännöllä tulisi ottaa tiukka ote” kulttuuriympäristöjen suojeluun.

”Pienten kuntien päättäjillä ei ole riittävästi näkemystä siitä millaiset maisemat ja ympäristöt jätämme tuleville sukupolville. Eletään tässä ja nyt.

Koska kaavoitus määrää lähes kaikkien kulttuuriympäristöjen kohtalon ja paikallisilla päättäjillä on tässä suuri valta, toivotaan kaikilta kansalaisilta ”viisautta kunnallisvaaleihin ja aktiivisuutta seurata päätöksiä.”

”Kunnat haluavat hyötyä rahallisesti maa-aloistaan, jolloin maisemalliset ja luontoarvot ovat vaarassa jättää vähemmälle huomiolle. Maisemaa suojelevan sääntelyn pitäisi olla sitovampaa. Myös ELY-keskukset voisivat ryhtyä vaatimaan, että luonto ja maisema huomioidaan paremmin suunnittelussa.

Vastauksissa nousee esiin huoli siitä, että kansalaisten ja kolmannen sektorin kulttuuriympäristötoimijoiden ääni ei kuulu riittävästi kaavoitusta aloitettaessa. Vastaaajat peräänkuuluttavat ”parempia vaikutusten arviointimenetelmiä ja keskustelua päätöksenteon yhteydessä”. Yhdessä toimiminen ja yhteinen suunnittelu ja kehittäminen mahdollistuvat vasta, kun kaikki osapuolet tietävät kulttuuriympäristöstä riittävästi ja arvostavat toistensa mielipiteitä.

”Tiedostamattomuus, tietämättömyys ja tiedon puute on isoin este. Uskon, että kaikki haluaisivat toimia ”oikein”, mutta eivät vain yksinkertaisesti ehdi pysähtyä miettimään tekojensa seurauksia ja vaikutuksia. Poikkeuksina rahanahneet ihmiset ja instanssit, jotka eivät kerta kaikkiaan välitä arvoista, vaan ainoastaan rahasta.

Vastaaajat kertovat, että joskus viranomaiset tuntuvat puhuvan aivan eri kieltä ja päättäjät katsovan aivan eri suuntaan. Keskustelu mahdollistuu vasta, kun molemmat osapuolet haluavat kuunnella toisiaan.

”Asukkailla on halua vaalia ja hoitaa ympäristöä. Kaupungin virkamiehillä on etupäässä halua edistää ja tehostaa omaa työskentelyään vaikka se tarkoittaisi ympäristön tuhoamista. Tämä tarkoittaa laajamittaista rakentamista ja vanhojen katujen, rakennusten tai koulujen tuhoamista.

Vaikuttamistyössä yksi mahdollisuus on sanoittaa asiat uudella tavalla. Sana suojele voidaan ymmärtää ”kuoliaaksi suojelemisena” ja luulla, että kun tuodaan esiin kulttuuriympäristön

arvoja, halutaan säilyttää rakennukset ja maisema täydellisen muuttumattomina. Hallinnossa rakennussuojelu-käsite onkin jo laajentunut rakennusperinnön hoidoksi, joka kuvaa tilannetta paremmin. Ja tuskin koskaan missään on kaduttu vanhan kohteen säilyttämistä.

”Maisemaan suhtaudutaan valitettavasti melko välinpitämättömästi, ja maiseman vaalijat leimataan usein ihmisiksi, jotka kategorisesti vastustavat edistystä.

Suojelua tarvitaan silloin, kun jokin on uhattuna, ja yleensä tarkoituksena on säilyttää kulttuuriympäristö elävänä. Moni vastaaja kertoo haluavansa levittää tietoa siitä, että "[...] kulttuuriympäristön vaaliminen ei tarkoita sitä, että alueella ei saa toimia tai muuttaa mitään."

”En puhuisi pelkästään suojelusta vaan rakennusten saattamisesta monipuoliseen käyttöön. Olkoon kyse luonnon tai ympäristön ja rakennusten suojelusta - kyseessä on useimmin viranomaistoiminta - ei koeta hyvänä vaan hidastavana ja liian ohjaavana.

Kun päämäärät eroavat suuresti tai yhteistyö päättäjien ja toimenpanijoiden kanssa takkuu, saattaa se myös saada kansalaisyhteiskunnan aktivoitumaan.

”Minusta on selkeästi nähtävissä trendi, että ihmiset ottavat ohjia omiin käsiin ja alkavat vaikuttaa itse niihin asioihin, jotka kokevat tärkeäksi. Olisiko kyseessä luottamuksen väheneminen siihen, että yhteiskunta hoitaa asiat. Parempi tulee kun tekee itse.

Miten vastakkainasettelusta olisi mahdollista päästä kohti yhteiskehittämistä? Kolmannen sektorin kulttuuriympäristötoimijat kertovat onnistuneensa esimerkiksi vaikuttamaan alueensa liikennejärjestelyihin siten, että ”suunnittelijoille tehtiin oma selkeä ehdotus”. Moni puhuikin rakentavan keskustelun tärkeydestä.

”Lisäksi on tehtävä rakentavaa yhteistyötä viranomaisten ja kaupungin hallintokuntien suuntaan. Pelkällä räksyttämällä ei saada kestäviä tuloksia aikaan.

Vaikuttamistyön tavoitteena on lisätä ymmärrystä. Tietoa pitäisi olla kaikilla osapuolilla oikeaan aikaan. Jos kansalaisille jää esimerkiksi kaavoituksessa vain ”valittajan rooli”, eli he voivat vaikuttaa ympäristöön vain hakemalla muutosta oikeusteitse, joka taas hidastaa rakennusprojekteja, eivät kenenkään edut voi toteutua.

”Nykyinen valitusbyrokratia mahdollistaa lähes loppumattoman valituskierteen ja uusien hyvien hankkeiden tyssäämisen alkumetreille tai niiden jumiutumisen vuoksi valituskierteeseen niin, että rahoittajat kaikkoavat ja hanke kaatuu.

Maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää jo nyt yhteistyötä ja vuorovaikutusta. Pelkän kuulemisen ja valittamisen sijaan kaavoituksessa pitäisi siirtyä nykyisen maankäyttö- ja rakennuslain edellyttämään osallisten kuulemiseen ja aitoon vuorovaikutteeseen yhteistyöhön. Onneksi vastaesimerkkejäkin löytyy. Yksi vastaaja kertoo, että ”ympäristö nähdään yhä enenevässä määrin tärkeänä osana asumista”. Toinen kuvailee onnistumista vaikuttamistyössä:

”Ilmapiiri on parantunut vuosi vuodelta. Ehkä osasyynä on myös tekemämme pitkäjänteinen työ. Mielestäni kulttuuriympäristöä huomioidaan nykyään suhteellisen hyvin niin kaupungin päättäjien keskuudessa kuin monen kaupunkilaisenkin toimesta. Tällä ruvetaan pikkuhiljaa huomamaan, että [paikkakunnalla] on pitkä ja hieno menneisyys, eikä se ole ainoastaan viimeisen 50 vuoden tuotos. Ja tällä vaikuttaa olevan oikea halu tuoda menneisyyttä esille.

MITÄ TARVITSEMME LISÄÄ

*"En
ymmärrä, mitä
yhdistyksiltä odotetaan.
Rahaa toimintaan saa todella
vähän ja rakennuksen ylläpito ja
kunnostaminen on valtavan kallista.
Talkootyöhön on vuosi vuodelta vai-
keampaa saada väkeä. Jos valtio tai
kunta haluaa, että vapaaehtoiset
jatkat tulevaisuudessakin,
miksi rahoitusta ja tukea on
niin vaikea saada?"*

Kun kysyimme ”Mistä asioista teiltä puuttuu tietoa?”, valmiina annetuista vaihtoehtoista eniten on valittu aiheita rahoituslähteet ja rahoituksen hakeminen, toiseksi eniten vaikuttamisen menetelmiä. Kun vastaajia pyydettiin valitsemaan tärkein asia miettien, minkä asian oppimisesta olisi eniten hyötyä, kärkeä pysyy samana: täytyy tietää, kuinka saamme toimintaan rahaa ja kuinka vaikutamme meille tärkeiden kulttuuriympäristöjen hoitoon, suojeluun ja kehittämiseen.

► Mistä asioista teiltä puuttuu tietoa?

Kuvio 13 näyttää, miten valmiita vaihtoehtoja valittiin vastauksena kysymykseen ”Mistä asioista teiltä puuttuu tietoa?”

Selvityksen tulos on tältä osin yksiselitteinen.

- ♦ **Rahoitus.** Tarvitaan joustavia rahoitusmuotoja, että esimerkiksi kunnostaminen ei ole pelkästään talkootyön varassa. ”Korjaaminen maksaa aina. Pelkät talkoot eivät riitä.”
- ♦ **Viestintä.** Tarvitaan koulutusta tiedottamisesta ja näkyvyyden saamisesta – viestin on kuljettava myös asukkaiden suuntaan, jotta tieto kulttuuriympäristöistä ja niiden arvoista on kaikkien saatavilla. ”Kaikki eivät välttämättä hahmota asuvansa kulttuuriympäristössä, jolloin saatetaan tehdä ymmärtämättömyyttään tuhoja säilyttämisen arvoille ympäristöille.”
- ♦ **Vaikuttaminen.** Tarvitaan sekä koulutusta vaikuttamisen menetelmistä että aito mahdollisuus vaikuttaa. Kaavoitusprosessin vaiheet ja eri osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet pitäisi hallita vielä nykyistä paremmin. ”Aika vaikealta tuntuu vaikuttaminen.”

Osa asioista on kulttuuriympäristötoimijoilla jo hyvin hallussa. Esimerkiksi tapahtumia järjestetään paljon ja niiden järjestämiseen ei tarvita enää lisäoppia.

Toiminnan tehostamisen työkalut

Toiminnan tehostamisen työkalut ovat tarpeen. Pääosin vapaaehtoisvoimin tehdyssä kulttuuriympäristötyössä "[...] olisi erittäin tärkeää löytää tehokkaat toimintamuodot ja -tavat." Vastaajat toivovat oppia ja ohjeita "ajankäyttöön ja toiminnan tarkoituksenmukaiseen organisointiin."

Myös kulttuuriympäristötoimijat kamppailevat yhdistystoiminnalle tyypillisten haasteiden kanssa: "Suurin puute on toimintaan sitoutuneista osallistujista." Ihmisistä ja heidän ajastaan on puutetta ja kaivataan taitoja niiden hankkimiseksi: "Kuinka ihmiset saadaan aktiivisemmin liikkeelle." Erityisesti "tarvitaan idearikkaita ja nuoria innokkaita toimijoita" ja "rohkeita vaikutusvaltaisia yksilöitä [...]"

”Vaikka näitä asioita käytännössä tehdään, niin tietoa puuttuu. Asiat voisi hoitaa paremmin ja helpommin.

Kuvio 14 kertoo, minkä asian oppimisesta olisi kyselyyn vastanneille eniten hyötyä. Valmiina annettujen vaihtoehtojen lisäksi avoimessa kohdassa esiin nousivat ymmärrys päätöksentekoprosesseista, uusien aktiivien saaminen mukaan ja talkoot, sekä lasten ja nuorten saaminen mukaan.

Rahoitus

”Taloudellisesti niukoista ajoista seuraa vapaaehtois- ja talkootyön merkityksen kasvu, yhteishenki kasvaa.

Kuten edellä on todettu, täysin ilman rahaa ei kuitenkaan voi toimia ja 46 % vastaajista sanoo, että heiltä puuttuu tietoa rahoituslähteistä ja rahoituksen hakemisesta.

”Asenn ympäristö on myönteinen, mutta isot projektit vaativat rahaa. Esim. kunnallinen tuki on nykyään vähäistä. Leader ym. hankerahoitukset taas vaativat runsaasti sekä osaamista että myös omaa rahoitusta, vähintään omana työpanoksena.

► Meille on myönnetty rahoitusta

Kuvio 15. Kunnan tai kaupungin avustusta on saanut 56 % vastaajien taustayhteisöistä. Yksityistä rahoitusta esimerkiksi yrityksiltä, yksityisiltä lahjoittajilta tai keräyksellä tai joukkorahoituksella hankittua rahaa oli käytetty 31 % vastaajien yhdistyksistä. Kuvio ei kerro rahoituksen kokoluokkaa, esimerkiksi kuntien avustukset yhdistystoimintaan ovat usein pieniä summia kulttuuriympäristötyön kokonaisbudjetissa.

*yritykset ja yksityiset lahjoittajat, keräys, joukkorahoitus

**vakuutusyhtiöt, pankit

Tyypillinen tilanne on, että kunnalta saadaan vuotuinen yhdistyksille suunnattu pieni avustus, muista lähteistä haetaan avustusta tarpeen mukaan esimerkiksi rakennusten korjauksiin. Vaikka kunnan tai kaupungin avustusta on myönnetty edelleen usealle kulttuuriympäristöyhdistykselle, avoimissa vastauksissa kerrotaan myös summien pienenemisestä tai tuen lakkaamisesta kokonaan: ”[yhdistyksen toimintaan] on aikaisemmin saatu avustusta kaupungilta. Ei enää saada!” Aineistossa on yksittäisiä kommentteja siitä, että rahasummia tärkeämpää on kunnan tai kaupungin eri tavoin osoittama tuki ja halukkuus yhteistyöhön: ”Voimavaroja ja kaupungin tukea (aitoa) tarvitaan.”

Valmiiksi annettujen vaihtoehtojen lisäksi vastaajat ovat rahoittaneet kulttuuriympäristötoimintaansa ELY-keskusten jakamilla tuilla, erityisesti ympäristön hoitotuella. Avoimissa vastauksissa tämän jälkeen useimmin mainittu rahoitusmuoto on varainhankinta mainosmyynnillä, arpajaisilla, pääsylipputuloilla ja muilla myyntituotoilla. Lisäksi jotkut ovat tehneet ylläpitosisälytöksiä kunnan kanssa tai saavat säätiöiden tukea tai käyttävät TE-keskuksen työllistämistukea työvoiman palkkaamiseen. Rahoitusmuotojen moninaisuus ja joustavuus on tärkeää.

”Det är tungt och svårt, arbetsdrygt att ansöka om och handskas med EU-medel. Det behövs personer som sätter sig in i hur EU-finansieringen fungerar, i små föreningar finns ofta inte resurser (människor) som hinner och kan sköta sådant.

Hankeavustuksia pidetään raskaina. Jo hakeminen vie aikaa muulta työltä. Varsinkin jos kokemus on, että ”Haetaan, mutta ei myönnetä”, voidaan pienessä yhdistyksessä päättää käyttää aika muihin asioihin.

”Meillä ei ole resursseja pyöritellä hakupapereita muutaman ihmisen voimin. Erilaiset lausunnot vievät aikamme täysin.

Joskus on päädytty siihen, ettei rahoitusta haeta, vaikka aiemmin sitä olisikin myönnetty.

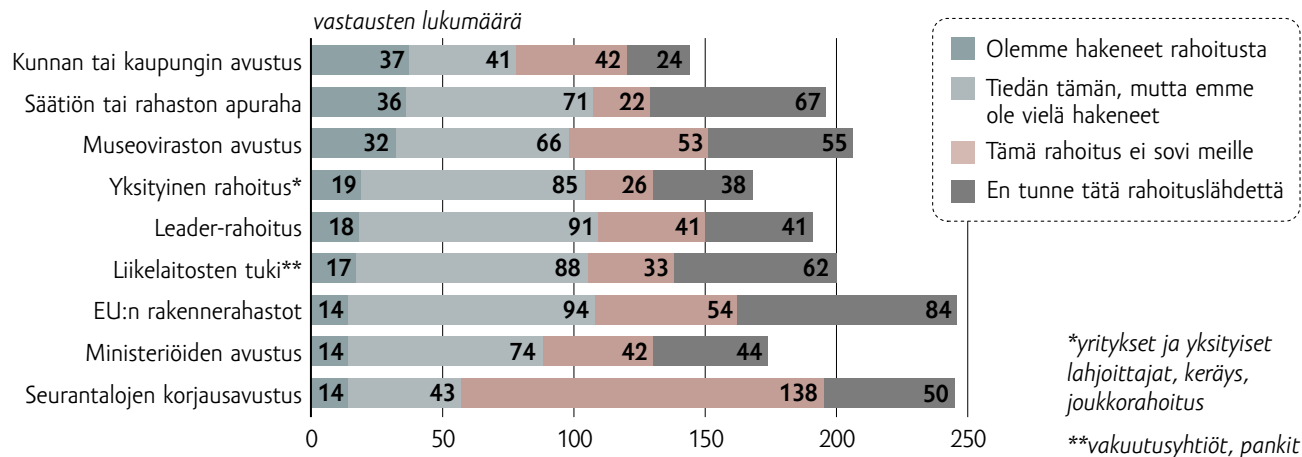
”Alkuajan toimijat hakivat ja [saivat] Leader-tukea [...] Viime vuosina olemme kokeneet systeemin niin vaativaksi, että henkilöresurssimme eivät ole riittäneet.

Kun yhdistyksessä on valmista osaamista avustusten hakemiseen ja hankehallinnointiin, on sillä tietenkin paremmat mahdollisuudet saada toimintaan sopivaa rahoitusta kulttuuri-

ympäristön hoitamiseen. Tässä kulttuuriympäristöalan isot kansalaisjärjestöt ovat tärkeässä roolissa. Esimerkiksi Suomen Kotiseutuliitto on järjestänyt jäsenilleen viime vuosina maakunnittain neuvontatilaisuuksia hankerahoituksesta ja saanut niistä hyvää palautetta. Alan verkoston vahvistamiseksi ja toimenpiteen vaikuttavuuden lisäämiseksi tällaiset tilaisuudet kannattaisi jatkossa järjestää useamman keskusjärjestön yhteistyönä.

”Apurahat ja avustukset sitovat resurssia hallinnointiin, joka vie potentiaalia energiaa ja toiminta-aikaa pienessä yhdistyksessä.

► Rahoituksen hakeminen

Kuvio 16. Rahoituslähteistä tuntemattomimpia olivat EU:n rakennerahastot. Ne nousevat korkeimmalle myös kysyttäessä mistä ei olla haettu avustusta, vaikka toimijat tuntevat rahoituslähteen. Yhteensä 43 % ei tunne, ei ole hakenut, tai heille ei ole myönnetty avustusta EU:n rakennerahastoista. Kymmenkunta vastaajaa kertoo, ettei ole hakenut mitään rahoitusta.

Avustusten lisäksi yhteistyö yritysten kanssa voisi tuoda kolmannen sektorin kulttuuriympäristötyöhön tarvittua lisärahaa.

”Miten yhdistykset voivat lähestyä yksityistä rahaa? Voisiko kulttuuriympäristöjen hoitoon saada mukaan ”bisnesenkeleitä?” Vaalittu ja hoidettu, tuotteistettu ja tarinallistettu kulttuuriympäristö on paitsi paikallisella tasolla myös valtakunnallisesti ja kansainvälisesti merkittävä matkailutuote.

Edellä oleva esimerkki vahvistaa myös muissa osissa aineistoa esiin nousevaa toivetta siitä, että kulttuuriympäristöasioissa kolmas sektori tarvitsee julkisen sektorin lisäksi yhteistyöhön elinkeinoelämää. Hyvin hoidettu kulttuuriympäristö on vetovoimatekijä ja valttikortti myös yrityksille. Matkailuala kasvaa ja sekä kotimaiset että kansainväliset kulttuurimatkailijat ovat kiinnostuneita juuri niistä asioista, joita elävä kulttuuriympäristö tarjoaa: maisemat, historia ja paikallisen elämäntavan ymmärtäminen ja kokeminen. Silloin kun onnistutaan tuotteistamaan kulttuuriympäristö ja hyödyntämään sitä matkailumarkkinoilla, voi myös yhdistyksen rooli kääntyä myös hakijasta jakajaksi: ”Tulemme toimeen [ruokamyynnin] tuotoilla ja jaamme itse avustuksia ja stipendejä.”

Rahoitusta ja yhteistyötä tarvitaan – kansalaisjärjestöt avainasemassa

Kaikki me välitämme siitä, että oma lähiympäristömme säilyy ja kehittyy luoden hyvät puitteet asumiseen, elämiseen ja vapaa-ajan viettoon. Järjestöjen rooli lähiympäristön kehittymisen vaikuttamistyössä ja käytännön toimissa tulee tulevaisuudessakin olemaan merkittävä. Järjestäytynyttä yhdistystoimintaa tarvitaan toiminnan jatkuvuuden varmistamiseksi paikallistasolla. Yhdistyksissä oppiaskleet on otettava siinä, miten kansalaisten kiinnostus ja halu osallistua vaikuttamiseen, yksittäisiin tapahtumiin ja tempauksiin yhdistetään järjestöjen pitkäjänteiseen työhön lähiympäristön hyväksi.

Tutkimuksessa nousivat muun muassa esiin haasteet yhteistyössä kunnan viranomaisten kanssa. Omakotiliiton Tervakosken omakotiyhdistyksessä on kunnan viranhaltijoita kierrätetty katsoomassa kohteita, jotka kaipaavat huolenpitoa ja toimenpiteitä. Malli on erinomainen. Aina asioita ei tarvitse tehdä isossa mittakaavassa saadakseen viestinsä perille.

Rahoituksen ohjaaminen paikallistason konkreettisiin toimiin kulttuuriympäristön hyväksi tulee ratkaista. Hankerahoituksen byrokraattisuuteen ja hallinnointiin voimme me tässä hankkeessa mukana olevat keskusjärjestöt yhdessä etsiä ratkaisumallia. Paikallisyhdistyksen talkootyön tekemiseen tarvitsemat varat tulisi ohjata vapaaehtoistoimintaan kevennetyllä menettelyllä ilman tarvetta paikallistason hankehallintoon. Hankehallinto voidaan hoitaa keskusjärjestöjen tukityönä. Tämä vaatii yhteistyön tiivistämistä sekä paikallisyhdistysten kesken, että valtakunnan tasolla.

Yhdistykset hoitavat lähiympäristöäsi, tule mukaan!

Jos oman lähiympäristön säilyttäminen ja kehittäminen ei ole ollut aiemmin mielessä, kehotamme kaikkia lähtemään kävelylle ja pohtimaan, mitä asioita arvostat omassa lähiympäristössä ja voisitko jotenkin olla mukana niitä ylläpitämässä ja kehittämässä. Tervetuloa mukaan toimintaan!

Katja Keränen

Suomen Omakotiliitto

www.omakotiliitto.fi

Tiedon sijaan tarvitaan mahdollisuus vaikuttaa

Yhtenä tärkeimpänä puutteena esiin nousevat työkalut vaikuttamistyöhön. ”Tietoa tuskin puuttuu mutta vaikutuskanavat eivät ole aina ajan tasalla.” Viestintätaidot kytkeytyvät vaikuttamisosamiseen. Kulttuuriympäristötoimijat haluaisivat oppia ”tiedon jakami[sta] kiinnostavalla tavalla.”

Varsinaisten osaamispuutteiden sijaan esiin nousee toive saada ”ajankohtaista tietoa, tietoa osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista.”

Avoimissa vastauksissa on yli 30 kommenttia siitä, että kulttuuriympäristötoimijoilla on kaikki tarvittava tieto saatavilla. ”Kaikesta edellä mainitusta on paljon tietoa saatavilla ja omaksettavissa, joskin se vaatii paljon aikaa ja vaivaa.” Tämä kertoo jälleen myös siitä, että kulttuuriympäristöalalla myös ammatillaiset toimivat vapaaehtoisrooleissa: ”Mielestäni kaikesta riittävästi tietoa. Meillä mukana monen alan asiantuntijoita.”

Moni kertoo, että ”tiedosta ei ole pulaa, mutta vaikuttaminen on lähes mahdotonta.” Tietojen tai osaamisen sijaan siis tarvittaisiin ”Joku jolle välittää keräämämme ymmärrys.” Tähän liittyen on huomattu selkeitä puutteita ja esitetään toive: ”Viranomaispuolelle tulisi saada enemmän resursseja näistä asioista huolehtimiseen.”

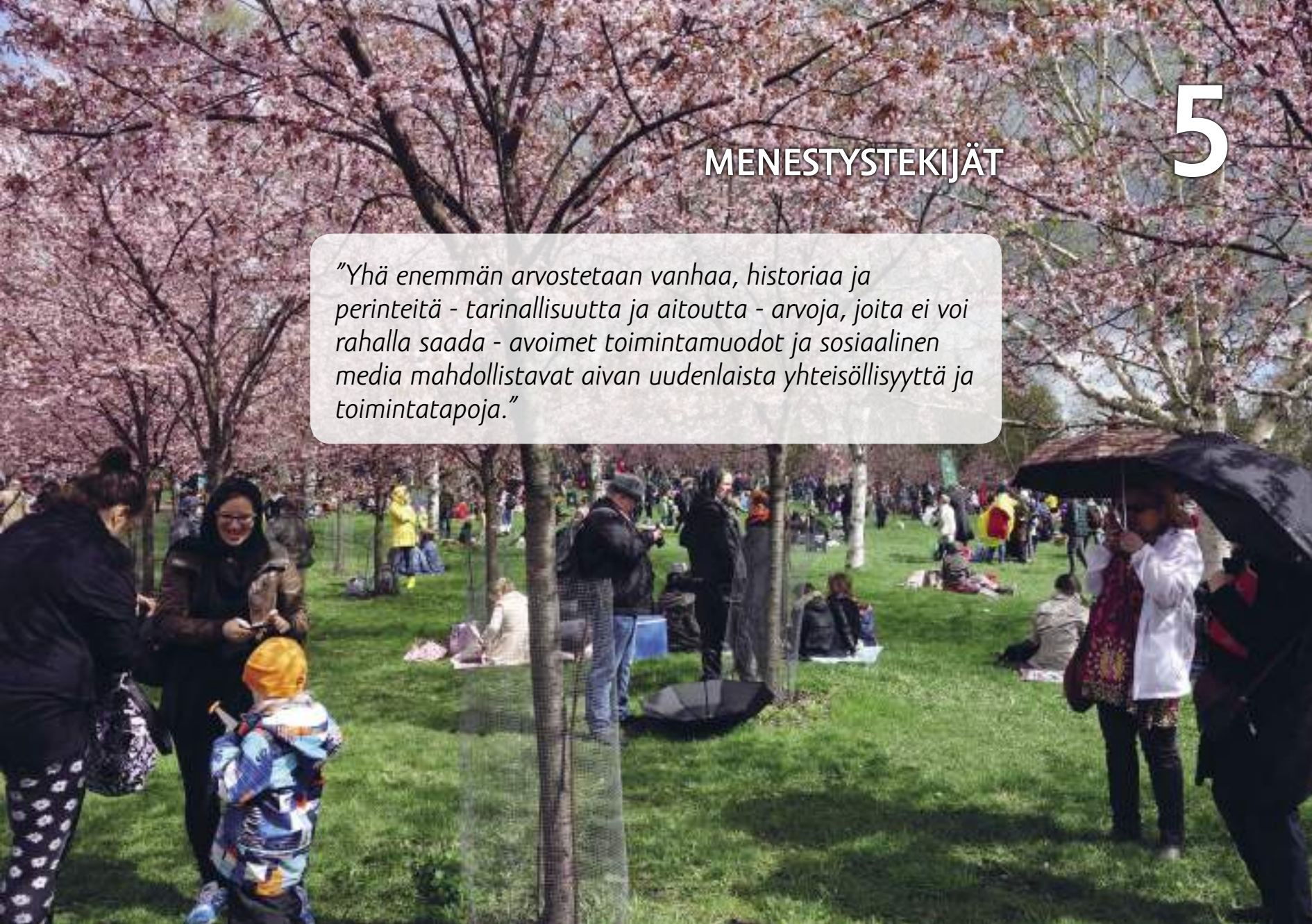
On myös huomattu, että vaikka yhteistyön ja keskustelun foorumeita olisikin, ei kolmannen sektorin esiin tuomilla asioilla ole ollut vaikutusta päätöksiin. ”Kuntalaisten kuulemisella tulee olla nykyisen muodollisuuden sijaan tosiasiallista merkitystä.” Jotkut kokevat, että viesti on saatu välitettyä ja se on ymmärretty, mutta lopulta muut asiat ratkaisevat:

”Kulttuuriympäristöasioiden merkitys ja tärkeys yleisesti tunnustetaan ja kulttuuriympäristötoimijoiden tavoitteet ymmärretään. Kuitenkin kuntapäättäjien päätöksenteossa euro on liian voimakas konsultti.

MENESTYSTEKIJÄT

5

"Yhä enemmän arvostetaan vanhaa, historiaa ja perinteitä - tarinallisuutta ja aitoutta - arvoja, joita ei voi rahalla saada - avoimet toimintamuodot ja sosiaalinen media mahdollistavat aivan uudenlaista yhteisöllisyyttä ja toimintatapoja."

Onnistumiset ja niiden edellytykset

Kolmannen sektorin kulttuuriympäristötoimijat saavat paljon aikaan. He kertovat, että ovat onnistuneet ”vaikka missä. Teemme tosi paljon kaikkea.” Kun kysytään, missä he ovat onnistuneet ja mikä siihen vaikutti, esiin nousevat erityisesti onnistumiset vaikuttamistyössä.

”[Olemme onnistuneet] katuvalojen lisäämisessä alueella, liikennevalot, pyörätietä rakennettu, asukastapahtumien organisointi, vaikuttaminen kaavaan. Asioita on yllättävänkin paljon!

Avaintekijöitä onnistumisille näyttävät olevan yksi erittäin omistautunut henkilö ja se, että saadaan mukaan joukko aktiivisia ihmisiä. Eräs vastaaja kertoo onnistumisen syyn olevan ”suoraan sanottuna yhden ihmisen mieletön vapaaehtoistyöpanos.” Tämä ei kuitenkaan ole aina onnistumisen tae, jos ympärillä ei ole edes muutamaa aktiivista henkilöä.

”Asiaan uskominen ja määrätietoinen asenne ja tekeminen. Yhdistys tarvitsee muutaman sitoutuneen jäsenen vetäjän lisäksi, paljon työtä, mutta myös onnistumisen iloa ja yhteisiä hauskoja hetkiä. Myönteinen asenne vetää vähitellen myös muita mukaan. Hampaat irvessä ei mikään luonnistu.

”Tehtäviä ja vastuita jaettu kyläläisten kesken siten, että toiminta ei ole jäänyt vain yksien ja samojen vastuulle. Yhteishenki kyläläisten kesken parantunut ja yhteisöllisyys lisääntynyt.

Toimijajoukon kasvattaminen onnistuu, kun otetaan uudet ihmiset mukaan, tartutaan uusiin ideoihin ja hyödynnetään jokaisen mukana olevan paras osaaminen.

”Talkoohengen nostaminen takaisin suosioon antamalla nuorille tilaa yhdistystoiminnassa ja antamalla kokeilla uusia toimintatapoja rohkeasti.

Vastaajat kuvailevat paljon sisua, sitkeyttä, sinnikkyyttä, määrätietoisuutta, päättäväisyyttä, periksi antamattomuutta, jatkuvaa kovaa työtä, ahkeruutta, tarmokkuutta, pitkäjänteisyyttä ja sitoutuneisuutta. Näitä usein tarvitaankin, kun yritetään esimerkiksi vaikuttaa kaavoitukseen, sillä kaavoituksen ja maankäytön suunnittelun prosessit ovat pitkiä. Kuinka ihanaa on, kun lopulta voi kertoa, kuinka yhdessä olemme ”saaneet kaupungin suunnitelmiin muutoksia. Sitkeys voittaa byrokratian!”

Onnistumiset siis kannustavat jatkamaan pitkäjänteistä työtä. Eräs vastaaja kertoo vaikuttamistyöstä, kuinka ”prosessi oli raskas ja vaati sinnikkyyttä, mutta lopputulos oli voitto kulttuurimaisemalle.” Toinen vastaaja sanoo, että on ”mukavaa että kylän ihmiset ovat löytäneet talon ja kannustavat jatkamaan aherrusta”. Monet muutkin kuvailevat, kuinka sekä he itse että muut ihmiset saavat voimaa kulttuuriympäristöstä.

Kuvio 17. Vastaukset kysymykseen 'Missä olette onnistuneet?' näyttävät, että kulttuuriympäristötoimijat ovat hyviä järjestämään tapahtumia ja toiminta onnistuu, kun rahoitus on saatu kuntoon. Lisäksi esiin nousevat tiedon levittäminen ja ihmisten aktivoiminen onnistuneen viestinnän kautta. Vaikuttamistyötä pidetään hyvin tärkeänä ja kaikki onnistumiset siinä on haluttu nostaa esiin tässä kysymyksessä.

”Ympäristöstä olemme saaneet yleisöltä kaikkein suurinta kiitosta, alue on viehättävä ja rauhoittava pyöräilymatkan päässä kaupungin keskustasta.

Kun vuosien saatossa pystytään osoittamaan kolmannen sektorin osaaminen kulttuuriympäristöasioissa ja toimijoita pidetään asiantuntevina ja hyvinä kumppaneina, on jopa mahdollista

saavuttaa tärkeä asema ja pysyvä vaikuttamisen paikka esimerkiksi suunnittelutyössä. Tässä on tärkeässä roolissa tietenkin myös kolmannen sektorin kulttuuriympäristötoimijoiden valtava asiantuntemus ja erilaiset osaamiset, joita on esitelty aiemmin. Myös tämän saavuttamiseksi on tärkeää saada viestinsä läpi sekä päättäjille että kansalaisille.

”Perinteinen laadukas kotiseututyö, johon luen myös luonnonsuojelutyön, on aina perustunut aikansa parhaan ja viimeisimmän tiedon välittämiseen kansalaisille ymmärrettävästi ja liikaa yksinkertaistamista välttäen. Tätä hyvää perinnettä tulisi jatkaa.

Kun tieto ja osaaminen yhdistyvät pitkäjänteisyyteen, hyvin toimivan yhdistyksen yhteiseen vastuunkantoon ja yhteisöllisyyteen, on kansalaisilla valtavasti mahdollisuuksia vaikuttaa kulttuuriympäristön hoitamiseen.

”Sinnikkäällä työllä ja esillä olemalla olemme saavuttaneet varteenotettavan toimijan aseman maakunnassa. Olemme päässeet vaikuttamaan maankäytön suunnitteluun, rahoitusta ohjaaviin strategioihin ja maaseutuun vaikuttaviin päätöksiin.

Työn täytyy olla palkitsevaa myös matkan varrella, suurimpia voittoja vielä odotellessa.

”Olisi kiva saada joskus kiitosta viranomaisilta tehdystä työstä ja kokea, että kaikki keskustelu päättäjien kanssa ei olisi niin byrokraattista!

Kun vastaajia pyydettiin kuvailemaan pahinta mahdollista uhkakuva omalle kulttuuriympäristölleen ja kertomaan, mitä he tarvitsevat, että voivat olla estämässä sen toteutumista, nousee esille arvostus.

”[Tarvitsemme] tietoa siitä, että edes jotkut tahot pitäisivät työtämme arvokkaana.

Vastaajat kertovat monenlaisista palkitsemisen muodoista. Palkinto voi olla jonkun ulkopuolisen tahon tunnustus hyvin tehdystä työstä, konkreettinen meriitti ja sen tuoma mediahuomio. Tämä voi tapahtua myös yhden yhdistyksen sisällä. Vastaajat antavat esimerkkejä siitä, kuinka toiminta onnistuu, koska he antavat toisilleen kiitosta kunkin työpanoksesta.

”Kirjallisuutta palkittu valtakunnallisesti. Kulttuuriympäristön vaalimisesta palkittu paikallisesti. Tapahtumien järjestämisestä palkittu seudullisesti. Palkitsemme vuosittain aktiivisia toimijoita, yhdistyksiä ja henkilöitä.

Kulttuuriympäristötyön voi kokea palkitsevaksi myös siksi, että se on yksinkertaisesti hauskaa ja ympärillä on mukava porukka. Vastauksissa nousevat esiin yhteisöllisyys, yhteishenki, sekä ”luova hulluus ja huumori”. Vastaajat kertovat myös, että kun tietää, mikä elämässä on tärkeää ja tietää tekevänsä töitä oikean asian puolesta, ”jaksaa vaikkei jaksaisi”.

”Seuran aktiivit ovat motivoituneita ja heidän kanssaan meidän on mukava tehdä työtä. Kaikki nauttivat ja meillä on hauskaa yhdessä!

Äärimmäisen tärkeää on myös edetä suunnitelmallisesti – asettaa selkeät tavoitteet, joihin pyritään päättäväisesti. Vastaajat kuvailevat, että joku asia on ”[...] jäänyt aina kesken, koska siltä puuttui johtaminen ja organisointi”, mutta saman asian onnistuneen, kun tekeminen järjestettiin suunnitelmallisemmaksi. Todella monet nostavat esiin myös yhteistyön toisten kulttuuriympäristötoimijoiden kanssa.

Kuvio 18. Vastaajat kertoivat, mikä on edesauttanut heidän onnistumistaan kulttuuriympäristötyössä. Vastauksissa toistuu, että tärkeintä on yhteistyön onnistuminen: oma porukka puhalttaa yhteen hiileen, saadaan kumppaniksi oikeat toimijat kolmannelta sektorilta ja pystytään tekemään yhteistyötä myös julkisen sektorin toimijoiden kanssa.

”Laajemmat kulttuuriympäristöä luotaavat hankkeet eivät onnistu mikropaikallistoimijoiden asiantuntemuksella - tarvitaan koordinaatiota.

Jotta yhteistyökumppaneita löytyy ja asenteisiin ja tietämykseen pystytään vaikuttamaan, täytyy kulttuuriympäristöasiaa tuoda koko ajan esille. Onnistumisena kerrotaan, että ”olemme aika hyviä somessa”. Sosiaalisen median avulla vastaajat ovat tavoittaneet nuorempaa väestöä. Sosiaalista mediaa hyö-

dynnetään myös silloin, kun halutaan pikaisesti mahdollisimman paljon huomiota omalle asialle. Kun Helsingin keskuspuiston lähellä asuvat halusivat kiinnittää ihmisten huomion kaupungin yleiskaavaan, joka sallisi puistoon rakentamisen, he kokosivat porukan lähialueiden kaupunginosayhdistyksistä ja muista asiasta kiinnostuneista ja viestivät sosiaalisen median kautta sekä toisilleen että suurelle yleisölle. Sosiaalisen median avulla onnistui esimerkiksi näkyvyyttempausten järjestäminen nopeasti ja tehokkaasti. Aktivoituminen ja iso

määrä ihmisiä asian takana saivat myös perinteiset mediat huomioimaan asian.

Muutkin kertovat, että ”valppaus ja aloitteellisuus” ovat hyödyksi kulttuuriympäristötyössä. Täytyy tarttua ajankohtaisiin asioihin ja siinä auttaa esimerkiksi se, että ”pieni, nuori yhdistys on nopea päätöksenteossa ja toimeenpanossa.” Kun edistettävät asiat koskettavat oikeasti vaikkapa alueella asuvien jokapäiväistä elämää ja niistä viestitään aktiivisesti, on mahdollista saada isotkin ihmisjoukot kannattamaan ja aktivoitumaan yhteisen asian puolesta. Onnistumiseen johtaa siis ”jatkuva tiedottaminen, esilläolo ja mukanaolo ihmisten parissa, arjessa.” Sosiaalinen media on yksi tapa herättää huomiota, mutta on myös monia muita tapoja tuoda kulttuuriympäristöasiat ihmisten tietoisuuteen.

”Kylähengen nostattaminen. Sen kautta kylän historia, kulttuuriympäristön ja vanhojen rakennusten arvostus kylällä on noussut. Suuri merkitys oli etenkin kylähistorian julkaisemisella.

Yhtäaikainen valppaus ja sinnikäs ahertaminen nousevat esille myös kohdassa, jossa vastaajia pyydettiin kuvittelemaan kulttuuriympäristön kannalta täydellistä tulevaisuutta. He kirjoittivat, kuinka siihen voitaisiin päästä ja miltä sen saavut-

taminen tuntuisi. Yksi vastaaja kertoi ihannetulevaisuudessa ajattelevansa, että ”kyllä kannatti mutta ei saa jäädä laakereille lepäämään!” Hän korostaa, että silloinkin täytyisi miettiä, kuinka ihanteellinen tilanne säilytetään ja mitä muuta voisi vielä tehdä. Kulttuuriympäristötyössä ei ole mahdollista eikä tarkoituksenmukaista saavuttaa pysähtynyttä hetkeä, jossa kulttuuriympäristö on valmis. Se muuttuu ja sitä pitääkin kehittää koko ajan. Vaikka oltaisiin lähes täydellisessä tilanteessa, tarvitaan seuraavan askeleen suunnittelua.

”[Ihannetulevaisuudessa] varmaan tunnelmat ovat myönteisiä, mutta varpaillaan on oltava, sillä mikään ei pysy entisellään, ei ainakaan pitkään.

Muiden asioiden ohella rahoitus on tärkein käytännön seikka, joka edistää kulttuuriympäristötyössä onnistumista. Pelkästään raha ei ratkaise haasteita kulttuuriympäristötyössä, mutta se on viimeinen kynnyksen menestystä. Yksi vastaajaa tiivistää onnistumisen edellytykset näin: ”Tulisi elämys, näkemys, tahto ja osaaminen ja se, että rahoitus järjestyi.” Tässä esimerkissä näkyy, kuinka kolmas sektori voi onnistua kulttuuriympäristötyössään: on suunta, johon pyritään, on yhteistä tahtoa ja voimaa muuttaa asioita ja viimeisen portin avaa rahoitus, joka tukee joustavasti vapaaehtoistyötä.

Meidän kulttuuriympäristömme

Kulttuuriympäristö on läsnä meidän kaikkien elämässä, koko ajan. Me saatamme hoitaa sitä aktiivisesti tiedostaen, mutta hyvin usein myös tiedostamatta omalla työllämme. Maaseudulla etenkin maatalous on keskeinen kulttuuriympäristön ja kulttuurimaiseman hoitaja. Suhtautuminen yhteiseen historiaamme ja sen ilmentymään, meidän kulttuuriympäristöömme, vaihtelee kuitenkin suuresti. Ääneen kulttuuriympäristön puolesta puhutaan edelleen melko vähän ja käsitteenä kulttuuriympäristö saattaa olla jopa hieman vieras.

Kun matkustamme ulkomaille, harva varmasti lähtee etsimään matkoiltaan uusia vasta rakennettuja ympäristöjä vaan olemme kiinnostuneita siitä, miten alueet ovat kehittyneet, millaisia kerroksia matkakohteidemme kulttuuriympäristö tarjoaa ja usein juuri ne vanhimmat kerrokset ovat niitä, mitkä koemme kaikista mielenkiintoisimmiksi. Kerroksellinen kulttuuriympäristö kertoo koko paikan historian. Kulttuuriympäristöllä on myös erittäin tärkeä rooli elinkeinotoiminnassa, etenkin matkailussa. Historia ja historialliset paikat ja arvokas kulttuuriympäristö ovat nimenomaan matkailun keskeisiä vetovoimatekijöitä.

Miksi kulttuuriympäristön arvo ja sen arvokerrokset on niin vaikea tunnistaa lähellä, miksi niiden hoitaminen voi tuntua raskaalta tai miksi juuri siitä halutaan säästää ensimmäiseksi? Miksi kotimaan matkailussa ei edelleenkään puhuta vahvemmin suomalaisen kulttuuriympäristön ja sen hoidon ja arvokohteiden puolesta tai miksi myös edelleen arvokohteita osataan huonosti hyödyntää ulkomaisten matkailijoiden houkuttelemisessa?

Tieto lisää kiinnostusta, ymmärrys lisää arvostusta

Neuvontaorganisaatioiden ja viranomaisten tehtävä on entistä vahvemmin puhua kulttuuriympäristön puolesta, herättää suurta yleisöä ja päättäjiä näkemään hyvä ja arvokas lähellä. Kun arvo tunnetaan, siitä kiinnostutaan ja sitä ollaan valmiita vaalimaan ja siitä voidaan saada myös hyötyjä. 'Nää arvokas lähellä' -kasvatustyö tulisi aloittaa jo lapsista ja nuorista, olisi syytä arvioida, onko historian opetuksessa otettu riittävästi esille paikallishistoria.

Maakuntauudistus voi olla suuri mahdollisuus myös kulttuuriympäristön hoidolle, mutta meillä on samalla myös suuri huoli, kuinka hoidon neuvonta resursoidaan uudistuksissa. Pahimmillaan menetämme isoja paloja meidän näkyvän historian ketjua jättämällä kulttuuriympäristöä ja sen arvokohteita ilman hoitoa. Olemme menettäneet jo paljon, enempään meillä ei ole enää varaa, kulttuuriympäristön hyödyntämiset taloudelliset mahdollisuudet ovat suuret, toivottavaa olisi, että mahdollisuudet nähtäisiin ja tunnustettaisiin yhteisesti nyt jo myös lähellä!

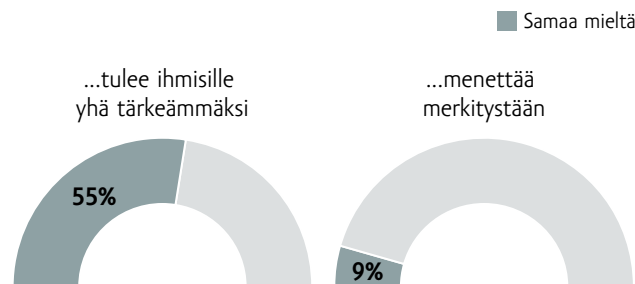
Leena Lahdenvesi-Korhonen
Maa- ja kotitalousnaisten
Keskus

www.majakotitalousnaiset.fi

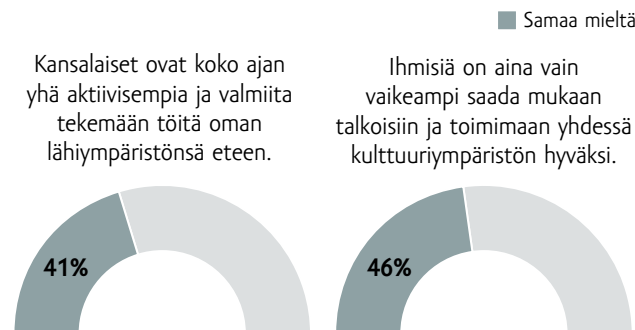
Kuvio 19. Vastaajia pyydettiin arvioimaan, onko heidän mielestään kulttuuriympäristöön liittyvissä asenteissa tai ihmisten aktiivisuudessa olla mukana kulttuuriympäristötyössä tapahtunut muutoksia viimeisen viiden vuoden aikana. 13 % arvioi, ettei muutoksia ollut tapahtunut. Merkittävästi isompi osa katsoi kulttuuriympäristön hoitamisen, esimerkiksi maiseman ja rakennusten suojelun tulleen ihmisille yhä tärkeämmäksi, kuin menettäneen merkitystään.

► Mielestäni viimeisen viiden vuoden aikana maiseman ja rakennusten suojelu...

Kuvio 20. Arviot ihmisten aktiivisuudesta jakaantuvat keskenään kohtalaisen tasaisesti. Hieman suurempi osa arvioi, että ihmisiä olisi yhä vaikeampi saada talkoisiin ja mukaan toimimaan yhdessä kulttuuriympäristön hyväksi. Avoimissa vastauksissa osa kertoi huomioineensa vastaavansa näihin kysymyksiin ristiriitaisesti, koska aktiivisuus ja osin myös asenteet ovat jakautumassa kahteen ääripäähän – molempia löytyy.

► Arvio ihmisten aktiivisuudesta

Aktiivisuus ja asenneilmapiiri – ja millä keinoin niitä kasvatetaan

Kuviot 19 ja 20 näyttävät, että iso osa vastaajista arvioi kulttuuriympäristön hoitamisen tulevan monille yhä tärkeämmäksi, mutta samanaikaisesti ihmisiä on kohtalaisen vaikeaa saada mukaan toimimaan yhdessä kulttuuriympäristön hyväksi. Myös avoimet vastaukset toistavat samaa tarinaa: kulttuuriympäristön käsite tulee hiljalleen koko ajan hieman tutummaksi, aika iso osa ihmisistä ymmärtää sen merkityksen ja pitää sen hoitamista tärkeänä asiana, mutta vain pieni osa heistä aktivoituu toimimaan: "Ihmiset haluavat kyllä suojella, mutta harva silti innostuu tekemään mitään konkreettista." Työmäärä kasautuu aktiivisimmille: "Innostuneita löytyy paljonkin, mutta aktiiviset touhuajat ovat useinkin samoja ihmisiä."

”Kiinnostusta ehdottomasti on ja ihmisten mielestä pitää toimia. Kunhan ei joudu itse toimimaan - kunhan joku muu tekee. Ja se joku muu, joka tekee, voisi samalla hoitaa monta muutakin asiaa. Luulen, että ihmiset eivät aina ajattele, että ne aktiivitkin ovat vapaaehtoisia.

”Ääripäät ovat ehkä erkaantuneet toisistaan”

”Osa aktivoituu täysillä, osaa ei kiinnosta pätjän vertaa”, kuvailee yksi vastaajista. Moni toistaa hänen kertomaansa tarinaa siitä, kuinka vastakkainasettelut kärjistyvät ja ääripäät erkaantuvat toisistaan myös kulttuuriympäristöön liittyvissä kysymyksissä. ”Mielipiteet ja tavoitteet tuntuvat jakautuvan voimakkaammin ääripäihin” ja tämä vaikuttaa myös haluun tarttua toimeen.

”Tiettyjä ihmisiä on helppo saada mukaan ja kiinnostumaan, mutta toisaalta on taas olemassa kasvava ihmisten joukko, jotka eivät ole kiinnostuneita omasta lähiympäristöstään tai sen eteen tehtävästä työstä.”

Ihmisten jakaantuminen kahteen eri ryhmään nousee esille todella monissa vastauksissa.

”Osa ihmisistä aktivoituu siinä missä iso osa myös passivoituu. Sellainen kultainen keskitie vapaaehtoisuustoiminnassa on häviämässä, missä saisi isomman porukan aina välillä mukaan tekemään. Tietty pieni piiri on täysillä mukana, tosin välillä vähän liian monessakin asiassa ja toisaalta koko ajan enemmän on vaikeampi löytää vapaaehtoisia, jotka ehtisivät tai tulisivat mukaan.”

”Osa on äärettömän aktiivisia ja aktivoituu entisestään”, kertoo toinen vastaaja, ”mutta samalla toiminta on samojen henkilöiden pyörittämää, eli uusien toimijoiden aktivointi on vaikeaa.” Tämän yhdistystoiminnan ongelman tunnistavat monet: työ määrä kasautuu muutamille, kaikkeen kiinnostavaan ei ehdi

tarttua, mikä aiheuttaa edelleen sitä, että ei saada innostettua uusia toimijoita mukaan.

”On sekä että, aktiivisia kansalaisia mutta yhä enemmän passiivisia. Tosi äärilaitoja tulee yhä enemmän. Ne jotka ovat aktiivisia tekevät sitten tusinan ihmisen työt. Väsymys painaa. Miten informoida ja jakaa tietoa, kun pitäisi itse toimintaakin tehdä?”

Joiltain osin kahtiajakautuminen voi johtua siitä, että jotkut eivät pidä kulttuuriympäristön hoitamista tärkeänä, mutta tähän kyselyyn vastanneiden mielestä se on hyvin pieni vähemmistö. Yleisen mielipiteen vastaajat arvioivat olevan sen, että kulttuuriympäristötyö on tärkeää. Enemmän vaikuttaisi olevan kyse siitä, että ”monien vapaa-aika ja voimat ovat yhä enemmän ”kortilla”. Myös kulttuuriympäristötoiminta kilpailee ihmisten ajasta, kun ”työelämän muuttuminen kiireisemmäksi vaikuttaa siihen, ettei haluta / jakseta lähteä osallistumaan” ja valitaan hyvin tarkkaan se, mihin vapaa-aika käytetään. ”Ihmisillä on periaatteessa halua osallistua, mutta aikaa ei tahdo löytyä!” Mukana jo olevat ihmiset ovat osaavia ja omistautuneita, mutta joihinkin asioihin tarvittaisiin myös paikallisesti vielä nykyistä isompi joukko toimimaan.

”Kaikki ihailevat aikaansaannostamme mutta eivät halua tulla auttamaan.”

”Yksittäiset tapahtumat ja uutiset lisäävät aina vähäksi aikaa aktiivisuutta.”

Ihmisten mukaan saamisen helppous ja aktivointi vaikuttaisivat riippuvan jonkin verran myös toimintamuodoista. Vastaajat erittelevät, millaisiin asioihin on helppo ja millaisiin vaikea saada ihmisiä mukaan. ”Uudet toimintamuodot innostavat osallistumaan”, kerrotaan ja kuvaillaan myös lyhytkestoisen, tempaustyyppisen toiminnan olevan suosiossa. ”Pitkäaikaiseen työhön sitoutuminen ei ole suosiossa, yksittäisiin tapahtumiin saa paremmin väkeä.”

”Osa asukkaista on hyvin valmiina ja innokkaita toimimaan tässä ja nyt asuinalueensa hyväksi, mutta pitkäjänteisempään toimintaan on vaikea saada väkeä mukaan.

Yksi vastaaja kuvailee, että ”vetäjistä on kuitenkin pulaa, väki lähtee yleensä kyllä mukaan konkreettiseen toimintaan.” Kerrotaan myös, että ”ponnistelua ja sitkeyttä vaativissa tehtävissä on yhä vähemmän tekijöitä” ja vastuurooleihin on vaikeampi löytää tekijöitä.

”Yhdistystoiminnan hallintoon ja avustus/lupahakemusten byrokraatiaan on vaikea löytää osaavia/ehdiviä henkilöitä.

Aktivoitumista ja yhdistysten onnistumisia aktivoinnissa tapahtuu silloin, kun kulttuuriympäristötyö koskettaa jotakin ihmisille hyvin läheistä ja tärkeää.

”Tosiasiassa on kuitenkin, että ihmiset ovat nykyään tosi kiireisiä ja on yleisesti todella vaikeaa saada heitä mukaan talkoisiin. Toisaalta tietyt asiat saattavat herättää intohimoa ja tuoda suuriakin ihmismassoja mukaan. Tämä riippuu hyvin paljon asiasta.

Jotkut vastaajat myös erittelivät, millaiset asiat ja millä alueella saavat ihmiset kiinnostumaan ja liikkeelle. Jos asia saa vaikkapa mediahuomiota ja koskettaa todella suurta ihmisjoukkoa, heistä löytyy aina muutamia, jotka innostuvat mukaan myös konkreettiseen työhön. Toisaalta kun kulttuuriympäristö liittyy vaikkapa omaan omaisuuteen tai lasten harrastuksiin, mielenkiintoa löytyy myös.

”Ihmisten kaikista lähin ympäristö on tärkein. Kun siirrymme hiemankin kauemmas, kiinnostus ympäristöä kohtaan vähenee huomattavasti.

Osin ihmisten vähyys on ylipäättään yhdistystoiminnan ikuisuusongelma. Siinä tapahtuu myös luontaista aaltoliikettä, milloin yksi asia kiinnostaa, milloin toinen. Paljon voi olla kiinni myös yksittäisten ihmisten vetovoimasta, sekä toimintaan mukaan tulevien yhteishengestä. Tilanne ei vaikuta tämän kyselyn perusteella missään tapauksessa epätoivoiselta.

”Paljon puhutaan, etteivät ihmiset halua nykyään sitoutua pitkäjänteisesti vapaaehtoistyöhön, mutta kyllä uusia aktiiveja silti tulee mukaan ja paljon saadaan tehtyä.

Tämä nousee esiin myös kyselyn muissa kohdissa: aktiiviset ihmiset ovat avaintekijä kulttuuriympäristötyössä onnistumiselle. Kun mietitään mitä tarvittaisiin, nousevat esiin keinot aktivoida heitä, toivotaan vinkkejä uusien ihmisten mukaan houkuttelemiseen. Vastauksista löytyy myös tällä saralla menestystarinoita.

”Erilaisten rakennus- ja ympäristönsiivoustalkoiden lisäksi ihmisiä löytyy myös toimimaan vapaaehtoisina erilaisissa tapahtumissa, joita olemme saaneet lisättyä muutaman vuoden aikana alkuperäisestä yhdestä kesätapahtumasta peräti kolmeen. Ja kaikki vapaaehtoistyön avulla!

Tässäkin tarvitaan eri sektorien välistä yhteistyötä – esimerkiksi kunnan tuki, oli se sitten rahallista tai muuta tukea, on tärkeää. Yksittäisen yhdistyksen on vaikea toimia tehokkaasti ja onnistua, jos se toimii aivan yksin. Tarvitaan mielettömiä työmääriä, tunteen paloa ja loputonta uskoa omaan asiaan, että kolmannen sektorin toimijat pystyvät jatkamaan työtään menestyksekkäästi, jos kaikki rakenteet tuntuvat vastustavan tai hankaloittavan omaa vapaaehtoistyötä.

”Ajan puute, rahoituksen jatkuva vaikeutuminen, hankkeiden toteuttamiseen liittyvä byrokratia ei kannusta toimimaan kulttuuriympäristön puolesta.

Jotta kansalaisyhteiskunta toimisi, on sille annettava tilaa toimia.

Kaupunginosayhdistykset tuntevat alueen kulttuurihistorian ja lähiympäristön arvot

Heikki Leppänen
Helsingin kaupunginosa-
yhdistykset Helka
www.helka.net

Helka, eli Helsingin kaupunginosayhdistykset ry on 75 helsinkiläisen kaupunginosayhdistyksen keskusjärjestö. Sääntöjensä mukaisesti Helka edistää Helsingin kehittymistä kulttuuri- ja ympäristöarvoja kunnioittavana, korkeatasoisena sekä asukkaiden hyvinvoinnista huolehtivana pääkaupunkina. Lisäksi edistetään jäsenyhdistysten vaikutusmahdollisuuksia aluettaan koskevien asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa.

Kaupunginosayhdistykset ja niiden aktiiviset toimijat ovat tärkeitä paikallisten ympäristöarvojen tuntijoita. Lähiympäristön arvojen kartoittaminen parantaa myös uusien asukkaiden kotoutumista ja sitoutumista alueeseen. Ympäristön merkitys kasvaa väestön muuttoliikkeen lisääntyessä ja päivittäisen elämänrytmin tiivistyessä.

Kaupungin kehittyminen muokkaa arvomaailmaamme, joka Helkan näkökulmasta sisältää hyvin erilaisia ja alueen asukkaiden kannalta eriarvoisia kohteita. Oman lähiympäristönsä arvoja asukkaat kuitenkin haluavat ensisijaisesti vaalia. Tähän toimintaan on panostettu vapaaehtoistoiminnan kautta. Kaupunginosatapahtumat ja asukkaiden itse organisoimat yhteiset tilaisuudet lisäävät paikallisia ominaispiirteitä, joilla asumisviihtyvyyttä voidaan lisätä.

Helsingissä alueellinen monimuotoisuus tulee myös esille eri aikakausina rakentuneiden osa-alueiden kautta. Tiivis historiallinen keskusta, vuosien saatossa rakentuneet esikaupungit sekä uudet aluerakennuskohteet ja niiden ympäristöt ovat syntyneet erilaisilla tavoitteilla. Tätä arvomaailmaa ja sen kohteita arvostavat parhaiten siellä asuvat kaupunkilaiset.

Helsingissä ympäristöasioiden kautta on syntynyt useita eri osa-alueiden ja intressiryhmien yhteisiä kehittämiskohteita ja suojelutarpeita, joita pyritään kaikin mahdollisin keinoin tuomaan julkisuuteen ja siten vaikuttamaan päätöksentekoon. Usein kansalaiset vain kokevat tulewansa hyvin heikosti ymmärretyiksi tavoitteidensa ja arvojensa puolustamisessa. Yhteisen kielen tai ymmärtämisen halussa tuntuu olevan puutteita keskinäisessä keskustelussa, jos sitä saadaan edes syntyään.

Tulevaisuudessa kulttuuriympäristötyöhön tulee osoittaa päätöksenteossa enemmän huomiota ja resursseja, joilla tuntemusta alueen kohteista ja ympäristöstä voidaan lisätä. Lisäksi tulee tukea kansalaisten osallistumismahdollisuuksien kehittymistä kaikin keinoin. Erityisesti tulee edellyttää hallinnon toimijoilta, kaikilla tasoilla, rakentavan vuorovaikutteisen dialogin menetelmien lisäämistä normaaliksi osaksi kuntien ja alueiden suunnittelu- ja kehittämistoimintaa.

”Tekisimme maailmasta paaaaljon paremman paikan.”

Noin 300 vastaajaa kertoi tavoitteistaan myös pienen tulevaisuustarinan muodossa. Heitä pyydettiin kuvittelemaan tulevaisuudessa tilanne, jossa kulttuuriympäristöä hoidetaan ihan-teellisesti, ihmiset nauttivat siitä ja kulttuuriympäristötyötä tekevien kansalaisten ja muiden tahojen toiminta on sujuvaa ja tarkoituksenmukaista. Jotkut kertoivat, että koko ajatus ”tuntuu utopialta”, tai sanovat, ettei täydelliseen tulevaisuuteen ole mitenkään mahdollista päästä, mutta enemmän kuvaillaan päättäväisyyttä muuttaa asioita kohti tällaista tulevaisuutta.

”Pitää uskaltaa ja jaksaa toimia. Mitään ei tapahdu, jos vain seuraa sivusta. Ei voi ajatella, että ’tämä tai tuo on tärkeää ja että varmaan joku muu siitä pitää huolta’. Itse pitää toimia.

Tulevaisuuden haaveissa korostuu itse tekeminen ja kertautuu se, mitä perustuslaissa ja kulttuuriympäristöstrategiassakin sanotaan jokaisen kansalaisen vastuusta kulttuuriympäristöasioissa: ”Keskeinen pointti on, että kyläläisillä pitää olla vastuu ja halu tehdä.” Samalla myös kuvaillaan, mitä muuta onnistuminen vaatisi, kuten sektorit ylittävää yhteistyötä.

”Kuntapolitiikalla on merkittävä osuus tässä. Avoimuus, se ettei sidota byrokratian keinoin ihmisten käsiä. Saavutettavuus, matalalla kynnyksellä kaikki löytäisivät miellyttävää tekemistä ja kokisivat mielekkääksi tehdä oman osansa KY-työstä.

Ihannetulevaisuuden kuvauksissa nousevat ne asiat, joita kulttuuriympäristötoimijat toivoisivat mahdollisimman monen ymmärtävän – että hyvin hoidetussa kulttuuriympäristössä ”ihminen tuntee, että hänellä on juuret” ja se, että kun ihmiset pääsevät [...] ihailemaan ainutlaatuisia kulttuuri- historia ja luontoympäristöjä [...]. Se lisää turismia mikä tuo työpaikkoja ja vaurautta kaupungille.” Toivotaan, että ”julkinen valta näkee ja ymmärtää että ihmisten hyvinvointi oikeasti laskee kustannuksia esim. sote-puolella ja siksi ympäristöön ja harrastetoimintaan varataan paukkuja.” Tulevaisuustarinoissa toistuu myös toive aidosta yhteistyöstä ja mahdollisuudesta vaikuttaa, kuten kaksi seuraavaa esimerkkiä osoittavat.

”Asukasyhdistyksessä päästiin kaupungin viranomaisten pöytään osallistumaan omaa asuinympäristöä koskevaan päätöksentekoon. Aukkaat saivat vaikuttaa siihen, mitkä alueet ja rakennukset halutaan säilyttää ja kunnostaa sekä millaisille alueille tarvittiin paikallisia rakennusjärjestyksiä.

”Julkiselta, kolmannelta ja yksityiseltä sektorilta löytyy halua tehdä yhteistyötä niin, että kaikki hyötyvät kulttuuriympäristön ylläpidosta ja ymmärtävät sen merkityksen. Eniten tämä edellyttää asennemuutosta julkisen sektorin toimijoilta.

Tulevaisuustarinat kertovat myös toivosta, sekä varmuudesta siitä, että omalla osaamisella ja aktiivisella kansalaisyhteiskunnalla on todellista vaikutusta kulttuuriympäristöön. Kertoopa joku siitäkin, etteivät onnistumiset, toivotut muutokset ja toimiva yhteistyö edes ole niin perin kaukana tulevaisuudessa.

”Minusta tuo tilanne ei ole vain tulevaisuuden asia, vaan suurelta osin jo nykyisyyttä. Yhdistys on aina pyrkinyt toimimaan sovinnollisesti, joten meillä on hyvät suhteet kaikkiin tahoihin, meitä kuullaan ja toivomuksiimme suhtaudutaan asiallisesti. Tietenkään ei pidä vaatia mahdottomia.

Kyselyssä sai myös kertoa, mitä tekisi vielä, jos käytössä olisi enemmän osaamista, voimavaroja, yhteistyötä ja rahaa. Vapaaehtoiset käyttävät kulttuuriympäristötyöhön jo nyt todella paljon aikaa ja vaivaa, ja muutama kommentoi: ”Näin kokopäivätyön ohella vapaaehtoisena toimivana: ei yhtään enempää.” Kolmatta sektoria ei voi velvoittaa – vapaaehtoistyö perustuu siihen, että ihmiset antaessaan aikaansa myös saavat jotain: iloa onnistumisista ja saavutuksista, tunteen tarpeellisuudesta, nautintoa yhdessä toimimisesta sekä tietenkin hyvin hoidetusta kulttuuriympäristöstä.

”[Tekisimme] huikean paljon enemmän asioita, vaikka jo nyt teemme hirveästi. Ideat ei meiltä lopu, mutta voimavarat ja rahat kyllä.

”Yritämme olla tyytyväisiä nykyisiin saavutuksiimme. Jatkuva itsensä kiristäminen vie toiminnasta hauskuuden ja hyvän mielen.

Suurin osa kuitenkin uskoo, että lisäresursseilla kulttuuriympäristö tulisi entistä paremmin hoidetuksi. He tekisivät ”enemmän käytännön toimia; kunnostusta, raivausta, tallentamista” ja järjestäisivät ”komeampia ja monipuolisempia retkiä ja tapahtumia”. He kertovat, että tekisivät lisää samaa tarmokasta työtä kuin nyt, mutta toiminta tehostuisi: ”Nopeuttaisimme alueen kehittämistä kaikille osakkaille viihtyisämmäksi ja toimivammaksi paikaksi.” He tietävät, että heillä on paljon annettavaa, mutta ajan ja rahan puute estää toimimasta. Vastaajat sanovat suoraan, että ”jos olisi aikaa, niin voisimme vaikuttaa niihin asioihin, joista tiedämme parhaiten [...]” ja ”jos voimavaroja ja rahaa olisi enemmän, emme epäröisi ryhtyä vielä vaativampiin hankkeisiin.”

Jotkut myös tässä kohdassa erittelivät, mistä on isoin pula. Esiin nousevat tässäkin toiveet eri sektorien välisestä yhteistyöstä. Nämä vastaajat nostavat esiin, on viranhaltijoiden tuki olisi iso resurssi. ”Vaikka mitä voisi tehdä, kun löytyisi vain tekeviä ihmisiä ja kunnan virkamiehet aktiivisesti mukaan yhteistyöhön.”

TULOKSET

Mikä on kulttuuriympäristötyön tavoite? "Hyvä elämä."

Kulttuuriympäristötyön tavoite on pohjimmiltaan hyvä elämä – toimijoille, kokijoille ja tuleville sukupolville. Kulttuuriympäristötyö on ihmisille tärkeää hyvin henkilökohtaisella tasolla, ja kulttuuriympäristö vaikuttaa tutkimustenkin mukaan suoraan ihmisten hyvinvointiin.

Kulttuuriympäristön hyväksi tehdään paljon vapaaehtoistyötä; kansalaisyhteiskunta on valmis antamaan runsaasti aikaansa ja työpanostaan hyvälle lähiympäristölle. Lähes 40 % kyselyyn vastanneista kertoi, että he käyttävät vuosittain yli 30 päivää kulttuuriympäristöön liittyvään vapaaehtoistyöhön – kuukauden ilmaistyöpanos on merkittävä havainto, ja tämän työpanoksen antajia on maassamme tuhansia (ks. luku Kulttuuriympäristötyö ei ole puuhastelua, s. 19). Asiaa olisi syytä tutkia jatkossa tarkemmin.

Selvityksestä kävi myös ilmi, että kolmannella sektorilla on vahvaa osaamista kulttuuriympäristöasioista ja aina paras paikallistieto. Monissa yhdistyksissä on myös palkattua ammattiosaamista. Huomattava osa vastaajista oli myös työelämässään tekemisissä kulttuuriympäristöasioiden kanssa, ja monesta vastauksesta kävi ilmi, että paikoin yhdistyksissä on enemmän asiantuntemusta ja ammattitaitoa kuin kunnissa.

Selvitystyön lopulliset vaikutukset suuntautuvat paikallis- tasolle: Verkoston vahvistumisen ja voimaantumisen myötä kansalaisten kulttuuriympäristön lukutaito kehittyä ja paikallidentiteetti vahvistuu. Tiedon levitessä kulttuuriympäristöä

hoidetaan entistä paremmin kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti eri sektoreiden yhteistyönä ja eri alueiden vetovoima vahvistuu. Selvitys vahvistaa kansalaisilla ja järjestöillä jo olemassa olevaa vahvaa kulttuuriympäristöalan osaamista ja motivaatiota olla mukana toiminnassa. Jatkosuunnitelmat ovat tarpeen kansalaisten osaamisen kehittämiseksi ja näiden sekä viranomaisten ja elinkeinoelämän välisen yhteistyön lisäämiseksi.

Jotta kulttuuriympäristötyön kansalliset tavoitteet saavutetaan, tarvitaan:

- ♦ Edellytyksiä yhdistystoimintaan: joustavia rahoitusmuotoja, toiminnan tehostamisen työkaluja, sekä koulutusta vaikuttamisen menetelmistä ja näkyvyyden kasvattamisesta.
- ♦ Lisää keskustelua kulttuuriympäristöstä ja lisää yhteistyötä kulttuuriympäristön hoidossa kansalaisyhteiskunnan sisällä. Alan keskeiset valtakunnalliset järjestöt tehostavat vaikuttavuuttaan yhteistyöfoorumeissa, joka kannustaa toimimaan yhteistyössä myös alueellisesti ja paikallisesti.
- ♦ Toimivaa yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan ja hallinnon välille. Kaavoitusviranomaiset kehittävät kansalaisten kuulemista aidon vuorovaikutuksen kulttuuriksi ja tulokselliseksi yhteistyöksi. Kulttuuriympäristöhallinto arvostaa vapaaehtoistoimijoita ja ottaa käyttöön heidän tarjoamansa osaamisen ja tiedon.

Toimenpide-ehdotukset

❖ Kansalaisjärjestöjen kulttuuriympäristöfoorumi aktivoi mukaan kaikki ihmiset

Kulttuuriympäristö ja kansalainen -hanke on alan keskeisten kansalaisjärjestöjen panos kulttuuriympäristöstrategian toimeenpanoon. Selvityshankkeen myötä on löydetty useita tapoja tehostaa toimintamme vaikuttavuutta. Tärkeimmät niistä ovat kansalaisjärjestöjen keskinäinen koordinaatio, sekä viestintä ja vaikuttavuus sekä kansalaisille että hallintoon.

Tämän hankkeen toteuttaneet kulttuuriympäristöalan keskeiset järjestöt suunnittelevat toiminnan jatkoksi ja yhteistyön edistämiseksi kulttuuriympäristöfoorumin, joka kokoaa yhteen kaikki alan kolmannen sektorin toimijat sekä tarvittaessa viranomaisia, museokenttää, yrityksiä ja muita aiheesta kiinnostuneita tahoja.

Valtakunnalliset järjestöt tehostavat yhteistyötä ja kannustavat siihen myös alueellisia ja paikallisia toimijoita. Kolmas sektori on vastuussa neljännen sektorin mukaan saamisesta – kaikki aktiiviset kansalaiset eivät kuulu yhdistyksiin. Järjestöjen ja yhdistysten täytyy löytää keinot saada mukaan lisää kulttuuriympäristöstä kiinnostuneita ihmisiä sekä uusia ryhmiä, kuten lapset ja nuoret, sillä tieto ja arvot välittyvät ryhmien vuorovaikutuksessa. Kun lisäksi selviää, että verkostollamme on kattava paikallistietämys, näkemyksillämme on enemmän painoarvoa.

❖ Tietoa lisättävä, tiedon saantia helpotettava

Kaavoitus kiinnostaa, mutta siihen vaikuttaminen koetaan vaikeaksi, joten on lisättävä tietoa ja helpotettava tiedonsaantia.

Viranomaisten yhteistyö kansalaisten ja järjestöjen kanssa olisi saatava sujuvammaksi, valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen (RKY) tiedot täydennettävä vielä kuvailevimmiksi ja saatava niistä tiedot kuntien verkkosivuille. Kulttuuriympäristöön liittyvien arvojen selostus ja purkaminen on kirjoitettava arkikielelle ja avattava piirroksin.

Paikallisuus on tärkeää ja monipuolinen voimatekijä! Kuntien kulttuuriympäristöohjelmat, mieluummin asukkaiden kanssa valmistellut, ovat tehokkaita oppaita ja tärkeitä tietolähteitä. Teemapolut, pyöräreitit, kylähistoriat ym. arvokas paikallistieto on otettava käyttöön kouluissa ja opettajien koulutuspäivillä uusien opetussuunnitelmien mukaisten oppimiskokonaisuuksien rakentamiseen. Ne toteuttavat myös kulttuurista kestävyttä edistävää kasvatusta. Kulttuuriympäristön tiedot kiinnostavat – nämä aineistot on saatava esille paikallislehdissä!

❖ Kaavoitus laadukkaaksi

Alueellisesti tai paikallisesti arvokkaita kohteita kaavoitettaessa on laadittava vaihtoehtoisia suunnitelmia, joiden vaikutuksia kulttuuriympäristöön asiantuntijoiden ja asukkaiden tulee arvioida monipuolisesti.

❖ Muuttuva aluehallinto on mahdollisuus – vuorovaikutukseen panostettava

Useissa Euroopan valtioissa kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksia on viime vuosina kavennettu. Miten Suomessa halutaan toimia? Nyt jo huolta herättää yhteiskunnan ääripäistyminen. Myös kulttuuriympäristöasioissa on havaittu kasvava ihmisten joukko, jotka eivät ole kiinnostuneita omasta lähiympäristöstään, ja toisaalta osa toimijoista kokee kantavansa liian suurta vastuuta. Kansalaisten osallistuminen ehkäisee

syrytymistä, ja osallisuuden kokemukset mainittiin kyselyssäkin onnellisina hetkinä toimijoiden elämässä.

Aluehallintoa ollaan juuri nyt muuttamassa. Kulttuuriympäristöhallinnossa ei saa ottaa askeleita taaksepäin ja kaventaa kansalaisten roolia osallistua päätöksentekoon tai muutoksen hakuun. Tulevan aluehallinnon joka maakunnassa täytyy olla pätevä kulttuuriympäristön asiantuntija.

Nykyinen maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää kaavojen valmistelua vuorovaikutuksessa osallisten kanssa. Säädösten tulkinta ja menettelytavat tarvitsevat vielä korjausliikettä – vuorovaikutus jää liian usein vain kuulemisen tasolle. Vuorovaikutukseen tarvitaan parempia toimintamalleja, jotta lain kansalaiselle asettama osallisuuden valta ja velvollisuudet toteutuvat.

Kulttuuriympäristöjä koskevaa vaikutusten arviointia ja siihen tarvittavia työkaluja on kehitettävä. Valtioneuvoston päätös valtakunnallisesti merkittävistä rakennetuista kulttuuriympäristöistä on todella merkittävä ja valitut kohteet antavat alueellisesti, ajallisesti ja kohdetyypeittäin korvaamattoman tärkeän kuvan maamme rakennetun ympäristön historiasta. Näiden RKY-kohteiden arvojen vaalimista on tehostettava, sillä se ei aina toteudu.

Maakuntamuseoiden toiminta on varmistettava: ne ovat kulttuuriympäristön keskeisiä asiantuntijatahoja, joiden kannanotot ovat tärkeitä kaavoituksen lähtökohtia. Lausuntojen ja muun tiedon välittyminen on tärkeää myös asukkaille.

❖ Hallintoon uutta puhtia – yhteistyöllä

Aluehallinnon kulttuuriympäristönhoidosta vastaavat tahot on koottava keskustelemaan yhteisistä toimintalinjoista ja riittävä osaaminen alueilla on varmistettava. Monissa maakunnissa on toiminut synergiaetua tuova kulttuuriympäristön yhteistyöryh-

mä. Nämä ryhmät tulee jatkossa koota kattavasti koko maan aluehallintoon. Näin kulttuuriympäristön selvitysten hyöty ja hallinnon tuki tehostuvat. Yhteistyöryhmät luovat aluehallinnon yhteisen linjan kuntien tukemiseen, mikä on syytä ottaa huomioon aluehallintoa uudistettaessa. Ryhmiin kannattaa kutsua ulkopuolisia asiantuntijoita ja kolmannen sektorin toimijoita, kuten esimerkiksi Uudellamaalla on tehty.

Viranomaisneuvottelujen sisällön ja vaikutuksen parantamiseksi niiden tiedot kootaan kuntien verkkosivuille osallisten käyttöön.

❖ Asenneilmapiiriin muutos

Maamme kulttuuriympäristön hoito on viime vuosina edistynyt ja asenneilmapiiri muuttunut suotuisammaksi: monet jo tunnustavat että kulttuuriympäristö on resurssi eikä rasite. Suomen valtion allekirjoittamien kansainvälisten sopimusten sitoumukset on saatava toteutumaan; ne korostavat tiedon tärkeyttä ja kulttuuriperintöä voimavarana, kulttuuriperinnön monimuotoisuutta ja merkitystä kestäväen taloudellisen kehityksen resurssina.

Paikallinen identiteetti on tärkeä vetovoimatekijä ja kulttuurimatkailu on kasvava ala. Kulttuuriympäristökohteet on luvallista ja suotavaa tuotteistaa kestävä kehitys huomioiden.

Kolmas sektori on resurssi eikä rasite. On hallinnon edun mukaista hyödyntää nykyistä paremmin vapaaehtoisjärjestöjen asiantuntemusta ja paikallistason hiljaista tietoa.

Hyvä ympäristö tuottaa hyvinvointia. Hyvä kulttuuriympäristö kasvattaa myös henkistä pääomaa.

Vieno Vapaaehtoinen kulttuuriympäristössä

- ❖ Hyvin koulutettu / asiantuntija
- ❖ Aktiivinen kansalainen, usein eläkeläinen
- ❖ Vuosittain yli 30 päivää vapaaehtoistyötä kulttuuriympäristön hyväksi
- ❖ Tekee myös muuta vapaaehtoistyötä
- ❖ Kuuluu moneen yhdistykseen
- ❖ Aktiivinen somessa tai muussa viestinnässä
- ❖ Verkostoitunut

”Koko elinympäristöni on kulttuuriympäristöä, johon kuuluu luonnonperintöä ja kulttuuriperintöä. Kulttuuriympäristöäni ovat siis yhtä lailla lapsuuden leikkien satumetsät, kimaltavat järvet ja viljavina lainehtivat pellot kuin rakennetut maisemat yksittäisine taloineen, hirsineen, katukivineen ja tapahtumineen. Paikkakunnan sananlaskut, puheenparsi ja ruokaperinne ovat nekin kulttuuriympäristöä. Kulttuuriympäristö on minulle siis menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta. Muistoja, elämän makua tässä ja nyt sekä unelmia.

**Suomen
Kotiseutuliitto**